

Samlivsbrudd og barnefordeling

Delt bosted – til beste for hvem?

Kandidatnummer: 423

Veileder: Mette Yvonne Larsen

Leveringsfrist: 25. april 2006

(* regelverk for spesialoppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/utf-forskr-vedlegg-i.html>

regelverk for masteroppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/master/eksamensforskrift/kap6.html>)

Til sammen 17 996 ord

17.06.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>3</u>
1.1	Presentasjon av oppgavens tema	3
1.1.1	Hovedproblemstilling	3
1.1.2	Begrepsavklaring	4
1.1.3	Presisering og avgrensing	5
1.2	Rettskildesituasjonen	6
1.3	Historisk tilbakeblikk – familiemønstrene og foreldrerollene under utvikling	9
<u>2</u>	<u>DEBATTEN OM DELT BOSTED - TIL BESTE FOR HVEM?</u>	<u>12</u>
2.1	Innledning	12
2.2	Kjernen i begrepet ”delt bosted” – hvordan kan det gjennomføres?	14
2.3	Hva vet vi om delt bosted i dag?	16
2.4	Hvilke fordeler og ulemper kan en hovedregel om delt bosted medføre?	19
2.4.1	Kontakt med foreldrene	19
2.4.2	Foreldrenes evne og vilje til å samarbeide	20
2.4.3	Stabilitet	22
2.4.4	Rettferdig løsning	23
2.5	Hvilke konsekvenser kan det få å innføre delt bosted som hovedregel ved samlivsbrudd og gi domstolen kompetanse til å idømme delt bosted?	26
2.5.1	Foreldrene likestilles som omsorgspersoner	26
2.5.2	Delt bosted mot foreldrenes vilje - en innskrenkning i bestemmelsesretten	28
2.5.3	Foreldrenes adgang til å skifte bosted	29
2.5.4	Økonomiske konsekvenser ved barnets bosted	31
2.5.5	Økende antall avtaler om delt bosted	33
2.5.6	Delt bosted som enkleste utvei for domstolen	34

2.5.7	Delt bosted mot barnets vilje.	36
2.5.8	Stabilitet for barnet	38
2.6	Barnets beste kontra hensynet til foreldrene	39
2.6.1	Barnets ønske	41
2.6.2	Faktisk omsorg og barnets følelsesmessige tilknytning	42
2.6.3	Risikoen ved miljøskifte – status quo	43
2.6.4	Stabile forhold i hjemmet	44
2.6.5	Ikke dele søsken	45
2.6.6	Barnets kjønn	46
2.6.7	Best mulig samlet foreldrekontakt	46
2.6.8	Foreldrenes personlige egenskaper	47
2.6.9	Oppsummering	48
<u>3</u>	<u>KRITISK REFLEKSJON OG AVSLUTNING</u>	<u>49</u>
<u>4</u>	<u>KILDER – LITTERATURLISTE</u>	<u>53</u>
<u>5</u>	<u>VEDLEGG</u>	<u>57</u>
5.1	FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. november 1989 (utdrag)	57

1 Innledning

1.1 Presentasjon av oppgavens tema

1.1.1 Hovedproblemstilling

Oppgaven handler om barnefordeling ved samlivsbrudd etter lov om barn og foreldre (barnelova) av 8. april nr. 7 1981, heretter forkortet – bl. Hovedproblemstillingen i oppgaven er spørsmålet: Hvor skal barnet skal bo etter et samlivsbrudd? Jeg vil belyse spørsmålet gjennom debatten om hvorvidt delt bosted bør være hovedregelen ved samlivsbrudd, og om domstolen bør få kompetanse til å idømme delt bosted når den ene forelderen er i mot det. Videre vil jeg ta for meg hvordan domstolen vektlegger de forskjellige momentene i sin vurdering av prinsippet om ”barnets beste”. Prinsippet om barnets beste er så grunnleggende i barneretten, at en fremstilling av dette hører hjemme i denne sammenheng.

Temaet for oppgaven er viktig. De siste fem årene er det til sammen 55 200 barn under 18 år som har opplevd foreldrenes skilsmisse.¹ I tillegg kommer de som har opplevd brutte samboerskap. I Norge antas det nå at vel 50 % av alle ekteskap ender i skilsmisse. Det vil alltid være en belastning for barna når familien går i oppløsning. Samlivsbrudd betyr forandringer, og forandringer kan lett skape utrygghet, særlig hos mindre barn. Heldigvis klarer de aller fleste familiene som opplever samlivsbrudd, å løse barnefordelingsspørsmålene på en fornuftig måte. For de familier som ikke klarer å samarbeide og bli enige om hva som er best for barnet, må vi ha regler. For disse familiene må loven trekke opp de alternativer som lovgiver antar vil være til det beste for barn flest, og som domstolen kan velge mellom i sakene med høyt konfliktnivå. Derfor ekstra viktig at reglene om barnefordeling er gode, og at de fungerer i praksis.

---

¹ Statistisk sentralbyrå

1.1.2 Begrepsavklaring

Barneloven bruker begrepet ”foreldreansvar” om avgjørelsesmyndigheten som omhandler barnets personlige forhold, jfr. bl. § 30 1. ledd. Spørsmål om avgjørelsesmyndighet i forhold til barnets økonomiske forhold reguleres av vergemålsloven, jfr. bl. § 30 4. ledd.²

Foreldreansvaret skal utøves etter barnets behov og interesser innenfor de grensene §§ 31-33 setter. Barnet har krav på omsorg og omtanke fra de som har foreldreansvaret. Inn under dette ligger det at barnet har krav på kjærlighet, trygghet, lek og samvær med andre m.m. Hvis foreldrene har felles foreldreansvar, må begge ta beslutninger som ligger inn under foreldreansvaret i fellesskap. Foreldrene kan dele på oppgaven ved å ta felles ansvar for oppfølging av barnet. Kvaliteten på omsorgen kan ikke etterprøves etter barneloven. Det er barnevernloven³ som setter den nedre grense for hva som kan tolereres. Bl. § 30 er en prinsippklæring på den måten at paragrafen omhandler innholdet i foreldreansvaret generelt og ikke avhengig av hvem barnet bor hos. Hva som ligger i felles foreldreansvar når barnet bor fast hos den ene forelderen fremgår av § 37, som kan ses som et unntak fra bestemmelsesretten i § 30. Det er ingen offentlig instans hvor man kan bringe inn uenigheter i forhold til utøvelsen av foreldreansvaret på. Konflikter kan forsøkes løst gjennom familievernkontorer, men disse har ingen avgjørelsesmyndighet med rettslig virkning.

Tidligere har begrepet ”omsorg” vært brukt i barneloven. I utgangspunktet er begrepet ”omsorg” en betegnelse som går på spørsmålet om hvem av foreldrene som barnet bor fast hos, og dermed har den ”daglige omsorgen” for barnet. Loven har imidlertid gått over til å bruke begrepet ”hvem barnet bor fast hos”, jfr. § 36 1. ledd. Barnelovens system er at barnet normalt bor hos den ene forelderen etter et samlivsbrudd og denne har ”omsorgen” for barnet, mens den andre forelderen har ”samværsrett”, en rett som ofte vil innebære at barnet bor hos denne forelderen i kortere eller lengre tid. I forlengelsen av dette ligger spørsmålet om bestemmelsesrett, hvem av foreldrene som gis den avgjørende myndighet ved uenighet om spørsmål som angår barnets forhold. Nærmere presisert er problemet hvilke rettigheter og plikter som følger av å ha del i foreldreansvaret, av å ha barnet boende hos seg, og av utøvelsen av samværsretten.

---

² Lov om vergemål for umyndige av 22. april nr. 3 1927 – vgml.

³ Lov om barneverntjenester av 17. juli nr. 100 1992 – bvl

Begrepet ”delt omsorg” forekommer ikke i barneloven. Men det er kommet til uttrykk i mediene og litteraturen som en betegnelse for en modell hvor begge foreldrene står likt med hensyn til rettigheter, plikter, beslutningsmyndighet og faktisk omsorg for barnet.⁴ Begrepet har også vært brukt i bidragsforskriften og i spesiallovgivningen. Barnet bor like mye hos begge foreldrene og begge foreldrene har like stor avgjørelsesmyndighet i saker som angår barnet. Barneloven bruker begrepet ”der barnet bor fast”, jfr. § 36.

Spørsmålene som knytter seg til foreldreansvar, hvor barnet skal bo og samværsrett vil involvere avveininger av innbyrdes motstridende karakter; hensynet til barnet og hensynet til foreldrene. Det grunnleggende prinsipp er imidlertid at hensynet til ”barnets beste” skal være avgjørende når man treffer avgjørelser etter barneloven, jfr. § 48.

1.1.3 Presisering og avgrensing

Det sentrale i oppgaven er debatten om delt bosted bør være hovedregel ved samlivsbrudd og domstolens kompetanse til å idømme delt bosted når den ene forelder er imot det.

Oppgaven begynner med et historisk tilbakeblikk for å se hvordan familiemønstrene og forelderrollene har forandret seg over tid. Dette er for å skjønne hvorfor debatten om delt bosted igjen har blomstret opp, og hvorfor foreldre velger de barnefordelingsløsningene de gjør.

Debatten om delt bosted kom opp igjen etter regjeringsskiftet. Barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem har uttalt til bl.a. Aftenposten at hun ønsker å foreta en bred gjennomgang av barnelovens regelverk, der spørsmål om delt bosted bør være hovedregelen ved samlivsbrudd skal gjennomgås. Hun ønsker også en evaluering av bidragsreglene som trådte i kraft i 2003.

Oppgaven er bygd opp ved at jeg først behandler kjernen i begrepet ”delt bosted” og hva vi vet om ordningen i dag. Deretter vil jeg behandle hvilke fordeler, ulemper og konsekvenser delt bosted kan medføre. Til slutt vil jeg belyse hvilke faktorer domstolene legger vekt på i sin

---

⁴ Haugli, Trude (1994) pkt. 1.2

vurdering av hvor barnet skal bo fast. Jeg vil vise hvordan domstolen følger opp hvert enkelt moment i vurderingen av barnets beste gjennom Kristin Skjørten og Kirsten Sandberg sin funn i to omfattende undersøkelser på området.

Barnefordeling er et sårt tema blant foreldre som velger å flytte fra hverandre. Debatten er viktig, provoserende og nødvendig. Temaet ligger i et grenseland mellom jus og psykologi. Siden dette er en juridisk avhandling vil oppgaven hovedsakelig ta utgangspunkt i loven. Men det er ikke til å unngå at enkelt psykologiske faktorer også vil komme inn blant annet i vurderingen av hvilke løsninger som vil være til det beste for barnet.

Oppgaven behandler reglene om barnefordeling ved samlivsbrudd etter gjeldende norsk rett. Jeg kommer til å behandle reglene om foreldreansvar, mekling og noen saksbehandlingsregler på aktuelle steder i oppgaven. Jeg tar utgangspunkt i at det er foreldrene som er omsorgspersoner, og vil således ikke behandle reglene om andre omsorgspersoner enn foreldrene. Oppgaven er begrenset til å gjelde norske statsborgere, bosatt i Norge. Jeg har valgt på enkelte områder å vise sammenhengen med FNs barnekonvensjon. Dette er for å vise at barnelovens regelverk er i samsvar med våre internasjonale forpliktelser.

1.2 Rettskildesituasjonen

Barneloven, lov av 8. april nr. 7 1981, trådte i kraft 1. januar 1982. Loven regulerer det privatrettslige forholdet mellom barn og foreldre, og har regler om farskap, foreldreansvar, samværsrett og underholdsplikt. Det offentliges adgang til å gripe inn overfor familier er regulert i lov om barneverntjenester, 17. juli nr. 100 1992. Den viktigste lovregelen er bl. § 48 som sier at alle avgjørelser om foreldreansvar, om hvor barnet skal bo og om samvær først og fremst skal rette seg etter det som er best for barnet. Begrepet ”barnets beste” er et skjønnsmessig kriterium. Hva som er å anse som barnets beste i hver enkelte sak vil variere med hva slags situasjon barnet befinner seg i.

De viktigste forarbeidene til barneloven er NOU 1977:35 og Ot.prp.nr. 56 (1996-97). Forarbeidene gir uttrykk for formålet med loven og grunnholdninger bak loven som vil være viktig i de konkrete avveiningene. I forhold til spørsmålet om delt bosted er NOU 1998:17 i

dag det viktigste forarbeidet. Barnefordelingsprosessutvalget foretok her en omfattende vurdering av spørsmålet om domstolen skal kunne pålegge delt bosted. Flertallet i utvalget var av den oppfatning at det ikke burde innføres en bestemmelse som gir domstolen myndighet til å pålegge delt bosted mot en av foreldrenes vilje. Flertallet la avgjørende vekt på at i de tilfeller partene ikke klarer å komme frem til en avtale selv, er det er grunn til å tro at konfliktnivået vil være så høyt at delt bosted ikke vil fungere til barnets beste. Mindretallet fant at det ikke kunne utelukkes at det i særlige tilfeller kan være slik at delt bosted kan være det beste for barnet, og ønsket derfor en snever adgang til å pålegge delt bosted. Blant de høringsinstanser som støttet mindretallet ble det lagt vekt på at det bør være en mulighet for å pålegge delt bosted fordi det ikke kan utelukkes at det kan være en god løsning i sjeldne tilfeller.⁵

Det finnes ikke mange avgjørelser fra Høyesterett som omhandler delt bosted, det har selvfølgelig bakgrunn i at ordningen ikke er tillatt å idømme. Men det finnes en del avgjørelser hvor barnets beste er drøftet inngående. Høyesteretts praksis vil gi uttrykk for typisk relevante momenter i vurderingen av barnets beste. Bl. § 48 slår fast at barnets beste skal være et overordnet kriterium både ved avgjørelsene og for saksbehandlingen i barnefordelingssaker. Det innebærer at alle avgjørelser ved spørsmål om foreldreansvar, samværsrett og hvor barnet skal bo skal avgjøres ut i fra en konkret helhetsvurdering av barnets interesser i den enkelte sak. Hva som er å anse som barnets beste vil variere i hver enkelt sak med den situasjonen barnet befinner seg i. Tidligere rettspraksis på området vil derfor ha begrenset prejudikatsverdi, med mindre de åpner for drøftelser av momenter på generelt grunnlag. Tidligere rettspraksis kan gi veiledning på hvilke momenter som er relevante å ta i betraktning i forhold til hva som anses som barnets beste, men vil ikke ha gjennomslagskraft i den enkelte sak hvis de ikke stemmer overens med barnets beste i den aktuelle saken.

Det faktum at behandlingen av barnefordelingssaker er basert på stor grad av skjønn, gjør at argumenter i juridisk teori kan få større vekt enn til vanlig. Det viktigste arbeidet på området er Trude Haugli: *"Delt omsorg for felles barn ved samlivsbrudd"* Institutt for rettsvitenskap UiT, skriftserie nr. 26 (1994). Hovedvekten i artikkelen er en analyse av de rettslige og faktiske konsekvensene av at et barn bor like mye hos hver av foreldrene. Haugli diskuterer

---

⁵ St.meld. nr. 29 (2002-03) s. 23

hvorvidt og eventuelt under hvilke forutsetninger modellen med delt omsorg (nå delt bosted) er forenelig med det grunnleggende prinsipp om at hensynet til ”barnets beste” skal være det avgjørende når man treffer avgjørelser etter barneloven. Det er en del år siden artikkelen ble skrevet, men den reiser fortsatt viktige spørsmål i forhold til dagens diskusjon om hvorvidt delt bosted bør bli hovedregelen ved samlivsbrudd.

Kristin Skjørten har foretatt en omfattende undersøkelse av lagmannsrettens dommer fra 1998-2000 i ”*Samlivsbrudd og barnefordeling. En studie av lagmannsrettsdommer*” (Gyldendal akademisk 2005). Hennes arbeid kan sees på som en oppfølging av Kirsten Sandberg i ”*Barnets beste. Om barnefordeling, rettspraksis og rettferdighet*” (ad Notam 1991). Bøkene gir en omfattende fremstilling av rettspraksis og hvilke momenter domstolen vektlegger i sin vurdering av barnets beste - prinsippet.

Den viktigste folkerettslige bestemmelsen av betydning for oppgaven er barnekonvensjonen art. 12(1). Barnekonvensjonen ble vedtatt av FNs generalforsamling 20. november 1989, og er juridisk bindende for medlemsstatene. Norge ratifiserte konvensjonen 8. januar 1991. Den trådte i kraft samme år. I 2003 ble barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov ved å føye den til listen av menneskerettighetskonvensjoner som etter menneskerettsloven § 2 skal gjelde som norsk lov.⁶ Lovendringen trådte i kraft 1. oktober 2003. Etter mrl. § 3 skal bestemmelsene i barnekonvensjonen, i tilfelle motstrid, gå foran annen norsk lovgivning. For å synliggjøre konvensjonen bedre, er en del av bestemmelsene i barnekonvensjonen transformert rundt i lovverket. Denne løsningen er valgt for å konkretisere hvilke rettigheter og plikter som følger av barnekonvensjonen i ulike sammenhenger. Den viktigste bestemmelsen her er bl. § 31 om barns medbestemmelsesrett. Når det gjelder håndheving finnes det ingen internasjonal barnedomsstol som ivaretar barns rettigheter etter barnekonvensjonen. I stedet gir statene rapporter til FNs ekspertkomité hvert femte år, jfr. mrl. art. 44. I Norge er det Barne- og likestillingsdepartementet som har koordineringsansvaret for oppfølgingen av barnekonvensjonen. Departementet samarbeider også med andre departementer om rapportering, informasjon, tiltak og enkeltprosjekter.⁷

---

⁶ Lov av 21. mai nr. 30 1999 § 2 nr. 4 – mrl

⁷ www.odin.no

1.3 Historisk tilbakeblikk – familiemønstrene og foreldrerollene under utvikling

Det har vært store endringer i familiemønsteret de siste 30 årene. Det er spesielt to utviklingstrekk som har vært omfattende; Det er stadig flere familieforhold som ikke varer livet ut, og samboerskap har for mange blitt et varig eller midlertidig alternativ til ekteskapet. Flertallet av de som i dag stifter familie velger samboerforhold som samlivsform. Dette har igjen ført til at samboerforhold med felles barn er den husholdstypen som i dag øker mest.

Omfanget av samlivsbrudd har økt betydelig siden barneloven trådte i kraft. Det er langt flere samlivsbrudd i dag enn for 30 år siden. Flere barn opplever at foreldrene flytter fra hverandre. Økningen har kommet både på grunn av høyere skilsmissehyppighet og på grunn av brutte samboerforhold. I siste halvdel av 1970-årene ble om lag 6200 ekteskap oppløst hvert år. I 2005 ble vel 11000 skilsmisser innvilget og nærmere 12800 par ble separerte.⁸ Det er ikke lenger slik at skilsmissebarna er en ensartet gruppe.

Også foreldrerollene har blitt forandret. Det har generelt i samfunnet skjedd en økt likestilling mellom kjønnene med hensyn til arbeid og økonomi. Kvinner har ofte vært den i familien som hovedsakelig har hatt ansvar for barnepass og husarbeid. Mange norske kvinner har opp i gjennom årene hatt lite utdanning og i mindre grad deltatt i arbeidslivet. Mens mennene stort sett har stått for familiens inntekter, har kvinnene hatt ansvar for hus og barn, - såkalte ”husmorfamilier”. Tidligere var det lite av barnehager og skolefritidsordninger og det var få som hadde råd til å benytte seg av de tilbudene som fantes. I dag er det få som har råd til å være hjemme med barna.

I 1965 var det kun 14 % av alle mødrene i landet som var yrkesaktive. På 1970-tallet endret situasjonen seg på flere områder. Kvinner begynte i større grad å ta utdanning og gikk ut i arbeid. Yrkesdeltakelsen blant kvinner steg til 23 %. På begynnelsen av 1980-tallet var omtrent halvparten av mødrene i arbeid. Siden har utviklingen eksplodert. I dag ligger den samlede yrkesdeltakelse for kvinner mellom 25 og 60 år, på rundt 80 %.⁹ Fra å ha relativt få kvinner ute i arbeid har Norge nå svært høy andel kvinner i arbeid, også i europeisk sammenheng. Kvinnene er ikke lenger avhengig av mannens inntekter for å kunne forsørge

---

⁸ Statistisk sentralbyrå

⁹ Statistisk sentralbyrå

seg selv og eventuelle barn. Av den grunn er det også blitt lettere for kvinner å være den aktive parten ved samlivsbrudd.

Parallelt med de store endringene på arbeidsmarkedet har det skjedd betydelige endringer i arbeidsfordelingen i hjemmet. Det er fortsatt kvinner som utfører den største delen av husarbeid i hjemmet, selv om dette utføres i mindre grad enn før. Menn har i liten grad tatt ansvar for hjem og barn, men det er i dag økende tendens til at fedrene ønsker å ta større del i ansvaret for barna.

Tidligere var det slik at man anså det til barnets beste etter et samlivsbrudd, til å være hos moren. Dette gjorde seg spesielt gjeldende for de minste barna. Det var mødrene som tok seg av barna den første tiden etter fødselen, slik at barna ble mest knyttet til mor. Mødre hadde derfor en slags fortrinnsrett til omsorg for små barn etter samlivsbrudd. Dette var den såkalte morspresumsjonen. Denne ble opphevet ved barneloven av 1981 for å gjøre loven mer kjønnsnøytral. Opphevelsen av morspresumsjonen innebærer at foreldrene i utgangspunktet står likt når omsorgsspørsmålet skal avgjøres. Barnas kjønn er heller ikke relevant som selvstendig argument i valget mellom mor og far. Utgangspunktet er at barn trenger begge sine foreldre. Det viktige er derfor å finne en ordning hvor barna på en harmonisk måte kan få glede av både far og mor.¹⁰

De siste 10 årene har det vært stor fokusering på farsrollen. Det er kommet en ny generasjon fedre som ønsker å ta del i sine plikter og rettigheter som forelder. Det har blitt en alminnelig og styrket oppfatning av at fars medvirkning i barns liv er viktig. Det er viktig for barn å ha en mannlig rollemodell å identifisere seg med, og her har far en særstilling.¹¹

Samfunnsendringen har gjort utslag i rettsregler som nå tar større sikte på likestilling mellom kjønnene på barnerettens område. Det er innført regler som gir fedre rett til å ta ut fem uker av den lønnede svangerskapspermisjonen som farskapspermisjon.¹² Fedre kan derfor i større grad ta del i ansvaret for barna helt fra de er små. Dette har for alvor fått fedrene til å ta i bruk sine rettigheter, og de fleste fedre som har mulighet tar ut farskapspermisjonen i sin helhet. Noen tar også ut mer permisjon.

---

¹⁰ LF 1999-00 689

¹¹ St.meld.nr. 29 (2002-03) s. 19

¹² Fra 1. juni 2006 blir det 6 uker

Likestilling har vært et tema i alle år. Hovedsakelig har debatten gått ut på at kvinner må likestilles med menn. Det nye nå er at i forhold til barnelovgivningen ønsker menn å få styrket sine rettigheter i forhold til det å være foreldre. Det er en økende tendens at fedrene ønsker at barna skal bo like mye hos dem som hos mødrene etter samlivsbrudd. Går veien videre mot delt bosted som hovedregel ved samlivsbrudd?

2 Debatten om delt bosted - til beste for hvem?

2.1 Innledning

Debatten om hvorvidt delt bosted skal være hovedregel ved samlivsbrudd har versert i mediene siden julen 2005. Debatten er ikke ny, den kommer opp hver gang det skal foretas endringer i barneloven. Barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem har uttalt at hun ønsker en bred gjennomgang av barnelovens regelverk spesielt med tanke på reglene om barnefordeling ved samlivsbrudd. Det er ingen hemmelighet at hun ønsker å endre regelverket til at delt bosted skal være hovedregelen. Hun fikk bred støtte fra tidligere Likestillingsombud Kristin Mile, men klarte samtidig å erte på seg mange andre. Både foreldre, interessegrupper, politikere og fagfolk har engasjert seg i debatten. Men hva innebærer egentlig en slik ordning med delt bosted? Og hvem tas det mest hensyn til, foreldrene eller barnet?

Slik ordningen med barnefordeling etter barneloven fungerer i dag, er hovedregelen at så lenge foreldrene er enige, står de fritt til å avtale hvor barnet skal bo etter samlivsbruddet, jfr. bl. § 36. Det overordnede hensynet som skal ligge til grunn for beslutningen er hensynet til barnets beste, jfr. bl. § 48. Foreldrene kan avtale at barnet skal bo hos mor, hos far, eller like mye hos begge foreldrene. (delt bosted) Problemene oppstår dersom foreldrene ikke klarer å bli enige. Retten har etter dagens regelverk ikke adgang til å idømme delt bosted, og må derfor avgjøre at barnet skal bo fast hos en av dem, jfr. § 36 2. ledd. Delt bosted er i dag en frivillig ordning som bare gjelder så lenge partene er enige om den.

En av grunnene til at debatten om delt bosted igjen kommer opp, er den økte fokuseringen på likestillingen mellom foreldre som omsorgspersoner. Barneloven har vært revidert på en rekke områder siden 1981. En av hovedmålsettingene har vært å likestille mor og far i forhold til det å være foreldre, blant annet gjennom opphevelse av morspresumsjonen. Det har skjedd en rekke lovendringer som styrker fedrenes rettigheter i forhold til farskap, foreldreansvar, samværsregler og omsorg for barna. Det har kommet en ny generasjon fedre som ønsker å ta del i sine rettigheter som foreldre. De ønsker å være omsorgsperson på lik linje med mor etter et samlivsbrudd.

Det er to problemstillinger i forbindelse med debatten om delt bosted; Om delt bosted skal være hovedregelen ved samlivsbrudd og om retten skal ha adgang til å idømme delt bosted der den ene eller begge foreldrene er imot det?

På den ene siden står de som argumenterer for at delt bosted er bra, og at dette bør være normen ved samlivsbrudd. På den andre siden står de som advarer mot en slik løsning, hvor et av de sentrale argumentene er at vi ikke kan dele et barn i to, på samme måte som materielle ting.¹³ I forhold til domstolens kompetanse argumenterer noen for at adgangen til å idømme delt bosted kan ha en konfliktdempende effekt, og at domstolen derfor bør ha denne muligheten. Andre understreker at delt bosted ikke er tilrådelig når partene ikke kan bli enige om det. Derfor bør heller ikke domstolen kunne pålegge noen en slik løsning.

Dersom det blir aktuelt å innføre en ny hovedregel der delt bosted er normen vil vi kunne få tilfeller der foreldrene er uenige om hvor barnet skal bo, men likevel må dele omsorgen for barnet. Slike tilfeller har vi ikke i dag. Vi vet svært lite om hvordan delt bosted etter samlivsbrudd fungerer for barn, når avtalen er kommet i stand mot den ene eller begge foreldrenes vilje. De undersøkelsene som er foretatt omfatter kun dagens tilfeller, der foreldrene har vært enige om ordningen. En vurdering av delt bosted som ordning kan derfor ikke foretas ut fra empiriske undersøkelser om hvordan ordningen fungerer i dag. Et nytt regelverk vil i hovedsak få anvendelse der foreldrene allerede er i konflikt og ikke ønsker denne løsningen. En vurdering av ordningen med delt bosted må derfor skje ut fra hvordan man tror en slik løsning vil virke i disse tilfellene.

---

¹³ Thuen, Frode: s. 63

2.2 Kjernen i begrepet "delt bosted" – hvordan kan det gjennomføres?

Kjernen i begrepet "delt bosted" ligger i beslutningsmyndigheten til foreldrene etter bl. § 37. Innholdet i beslutningsmyndigheten etter § 37 er at den av foreldrene barnet bor hos kan ta alle avgjørelser som omhandler vesentlige sider av omsorgen for barnet. Slike avgjørelser er bl.a. spørsmål om barnet skal gå i barnehage, valg av skole, hvor i landet barnet skal bo og større avgjørelser om dagliglivet. Der foreldrene avtaler at barnet skal bo enten hos mor eller far, anses barnet å ha bosted hos bare den ene forelder. Det er da denne forelder som har avgjørelsesmyndighet etter reglene i § 37, og kan alene fatte alle avgjørelser som omhandler vesentlige sider av omsorgen for barnet.

Hvis foreldrene avtaler at barnet skal bo like mye hos begge, kalles dette delt bosted. Det forutsettes at ordningen avtales særskilt og ikke er en form for utvidet samværsrett for den ene forelder. Med denne ordningen er foreldrene likestilte med hensyn til retten til å ta beslutninger på barnets vegne etter bl. § 37. I familier hvor det praktiseres delt bosted må derfor foreldrene enten være enige i alle beslutninger som skal fattes om vesentlige sider av omsorgen, eller de kan avtale å dele denne bestemmelsesmyndigheten mellom seg.¹⁴ Retten til å dele bestemmelsesmyndigheten gjelder imidlertid bare den daglige omsorgen. Retten til å ta avgjørelser på barnets vegne som følger av det å ha felles foreldreansvar, er ikke tillatt å dele.

Hvem av foreldrene barnet bor hos er derfor avgjørende for hvem av dem som skal ha adgang til å bestemme over viktige spørsmål i barnets hverdag. I dag er det kun foreldrene gjennom enighet som kan bestemme at de skal dele denne beslutningsmyndigheten. Hvis delt bosted blir innført som hovedregel ved samlivsbrudd, må foreldrene dele denne myndigheten, med mindre de selv blir enige om å avtale noe annet. De skal da ha like mye å si i alle avgjørelser som omfatter barnet. Problemet er at foreldre med store samarbeidsproblemer og et høyt konfliktnivå som regel ikke klarer å bli enige om en annen løsning på barnefordelingen. Hovedregelen er da at de skal ha delt bosted for sine barn. Mye trolig vil en ordning med delt bosted bli svært vanskelig å gjennomføre på en heldig måte dersom foreldrene har store konflikter, fordi den stiller store krav til samarbeidsvilje mellom foreldrene. Ordningen vil da ikke fremstå som det beste for barnet.

---

¹⁴ Ot.prp.nr. 56 (1996-97) s. 83

Med delt bosted som hovedregel vil det være naturlig å gi domstolen kompetanse til å idømme delt bosted mot den ene eller begge foreldrenes vilje. Vi vil da kunne få situasjoner hvor retten idømmer delt bosted, selv om konflikten mellom foreldrene nettopp går ut på at de ikke ønsker en slik ordning. Spørsmålet er om det når saken har havnet for domstolen ikke allerede er for sent å gå inn for en løsning om delt bosted? Et av hensynene bak dagens regel er at delt bosted krever så stor grad av samarbeid mellom foreldrene at der de ikke selv klarer å bli enige om en slik løsning, vil det ikke være til barnets beste om domstolen idømmer delt bosted. Det kreves mye av foreldrene i forhold til samarbeid og løsningsorientering for at resultatet skal bli til barnets beste, og ikke fremstå som en kompromissløsning mellom foreldrene. Spørsmålet er hvilket omsorgsalternativ som er mest uheldig for barnet å leve med etter samlivsbruddet?

For at barnet skal kunne ha det godt med seg selv må det også ha det godt med andre. Bostedssituasjonen for barnet må ikke være til en belastning. For at det skal fungere for barnet å ha to likestilte hjem kreves det mye av foreldresamarbeidet. Det skal være godt å bo hos begge foreldrene. Kjernen i det å få delt bosted til å fungere som en god ordning, ligger derfor i samarbeidet mellom foreldrene.

Foreldre som samarbeider har alle mulige forutsetninger for å klare å gjennomføre delt bosted for sine barn på en måte hvor barna har det godt. For at barna skal kunne fortsette på samme skole eller barnehage uten alt for lang reisevei, og opprettholde det kontaktnettet som de allerede har, er det en forutsetning at foreldrene bosetter seg i nærheten av hverandre. Da kan barna ”pendle” mellom foreldrene uten at de til stadighet må skifte miljø. Barna vil ha en viss stabilitet i hverdagen uansett hvem av foreldrene de er hos. Dette er spesielt viktig når barna er små, da eldre barn er mer tilpasningsdyktige og etter hvert begynner å bestemme mer over sin egen hverdag. Barna vil kanskje etter hvert selv bestemme når de vil bo hos hver av foreldrene og det er viktig at hjemmene da er åpne for nye løsninger.

2.3 Hva vet vi om delt bosted i dag?

For å kunne ta stilling til problemstillingene om delt bosted bør innføres som hovedregel og om domstolene bør få kompetanse til å idømme delt bosted er det viktig å belyse alle sider av debatten. Derfor tror jeg det er viktig å få frem hva vi vet om ordningen ”delt bosted” og hvordan den fungerer i dag.

Statistisk Sentralbyrå gjennomførte i 2002 en omfattende undersøkelse om omsorg og ansvar for barn blant foreldre som ikke bor sammen. Resultatet av undersøkelsen er fremstilt i ”*Foreldreskap på tvers av hushold*” rapport 2004/15. Undersøkelsen viste at det i dag kun er 8 % av foreldrene som praktiserer ordningen med delt bosted for felles barn etter samlivsbruddet.¹⁵ Tallet er forholdsvis beskjedent, men det ser ut til å ha vært en kraftig økning siden en tilsvarende undersøkelse i 1996, da bare 4 % av foreldrene praktiserte delt bosted for barna. Basert på svarene fra undersøkelsen oppga 84 % at barnet bodde fast hos mor, mens 7 % oppga at barnet bodde fast hos far. I forhold til 1996-undersøkelsen var det ingen målbar endring i andelen fedre barna bodde hos, mens det var en liten nedgang i andelen mødre barna bodde hos.

De siste årene har det vært stor fokusering på styrking av rettigheter for samboende fedre, fedres rett til permisjonsordninger og fedres svake stilling i barnefordelingssaker. Dette kan være en viktig forklaring på hvorfor antall familier som praktiserer delt bosted har økt. Likevel er det forholdsvis få familier som benytter seg av muligheten til å praktisere delt bosted, selv om barneloven gir dem adgang til å avtale det, jfr. bl. § 36 1. ledd. At så få foreldre velger å benytte seg av en slik omsorgsfordeling kan i seg selv være en indikasjon på at de ikke tror at delt bosted er den beste løsningen for barna. Det kan også være en indikasjon på at ordningen ikke passer med det livsmønsteret mange velger seg i dag. Folk vil ha mulighet til å kunne flytte og skifte arbeid uten å måtte innordne seg etter en tidligere livsledsager på grunn av felles omsorgsansvar. Til tross for at foreldre som står fritt til å velge, sjelden velger denne løsningen, ønsker Barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem å innføre delt bosted som norm etter samlivsbrudd.

---

¹⁵ Rapport 2004/15 s. 29

Vi vet egentlig svært lite om hvordan delt bosted fungerer for barn, når ordningen er kommet i stand mot den ene eller begge foreldrenes vilje. Dette har en klar sammenheng med at det i dag ikke er tillatt å idømme delt bosted. Den forskningen som finnes på området omhandler de tilfellene der foreldrene selv er blitt enige om en løsning med delt bosted. Forskingen viser at delt bosted kan være en god løsning når foreldrene har god kommunikasjon, bor nær hverandre, respekterer hverandres vurderinger som foreldre og evner å justere seg etter barnas behov. Ikke minst spiller barnas alder en vesentlig rolle. Eldre barn har større tilpasningsevne enn små barn, og vil lettere kunne praktisere en ordning med to hjem. Delt bosted er imidlertid minst vanlig i familier med store barn.¹⁶ Årsaken kan være at barnet selv får større medbestemmelsesrett etter hvert som det blir eldre, jfr. bl. § 33, og ikke selv ønsker en ordning med delt bosted, eller at foreldrene er mest opptatt av å gjennomføre en slik ordning den første tiden etter samlivsbruddet.

I rapporten ”*Foreldremekling. Brukarperspektivet*” (Møreforskning) viser det seg å være sammenheng mellom hvilken avtaletype foreldrene har valgt, og konfliktnivået.¹⁷ Det kommer frem av undersøkelsen at foreldre som har valgt delt bosted har størst nedgang i konfliktnivået etter samlivsbruddet. Før meklingen var disse foreldrene de som hadde høyest konfliktnivå, men ett år etter meklingen hadde disse foreldrene markert mindre konflikt enn i tilfellene hvor barnet bodde fast hos enten mor eller far. De foreldre som valgte mindre samvær enn ”vanlig samvær” hadde en markert økning i konfliktnivå ett år etter meklingen. Undersøkelsen kan være en indikasjon på at foreldre som selv velger delt bosted er innstilte på å få ordningen til å fungere til barnas beste og dermed klarer å samarbeide med hverandre. Enten fordi de føler at de må, eller fordi de skjønner at det vil være til barnets beste at de gjør det. Uansett har de sammen klart å komme frem til en avtale om delt bosted og det inne bærer at de må gjøre det beste ut av den situasjonen.

Statistisk Sentralbyrås rapport 2004/15 kan tyde på at høyt utdannede foreldre generelt fører en jevnere fordeling både av barneomsorg og husarbeid enn de med mindre utdanning.¹⁸ Undersøkelsen viser at høyt utdannede foreldre viderefører en jevnere fordeling av omsorgen for barna, også etter samlivsbruddet. For at delt bosted skal fungere er det viktig at løsningen

---

¹⁶ Statistisk Sentralbyrås rapport 2004/15 s. 30

¹⁷ Ot.prp.nr. 56 (1996-97) pkt. 6.3.4

¹⁸ Rapport 2004/15 s. 31

oppleves som en naturlig forlengelse av det forhold som allerede var etablert mellom partene under samlivet. Å dele omsorgen for barna etter et brudd er neppe særlig hensiktsmessig dersom man ikke har vært i stand til å dele på omsorgen under samlivet. Foreldre som fra første stund deler på omsorgen, vil gjennom delt bosted bare videreføring en løsning for hvordan familien har fungert hele tiden, og har derfor større forutsetninger for å gjennomføre ordningen på en tilfredsstillende måte.

Bl. § 48 slår fast at barnets beste skal være det overordnede kriteriet i barnefordelingssaker, både for saksbehandlingen og ved avgjørelsene som fattes. I vurderingen av hva som vil være best for barnet, er det mange ulike momenter som kommer inn. Hensynet til best mulig samlet foreldrekontakt, foreldrenes personlige egenskaper, barnets ønske og risikoen ved miljøskifte m.m. er alle momenter som kan tas i betraktning ved vurderingen. Momenter som er relevante i én sak, kan få langt mindre betydning i en annen. Det avgjørende er å finne den løsning som stemmer overens med barnets beste i den aktuelle saken.

2.4 Hvilke fordeler og ulemper kan en hovedregel om delt bosted medføre?

I dette kapittelet ønsker jeg å ta for meg den personlige og relasjonelle siden ved debatten om delt bosted. Barnelovens hensikt er å finne gode løsninger for familien som helhet. Barnets beste skal være det førende prinsipp i vurderingen av hvor barnet skal bo, jfr. bl. § 48. Men selv om prinsippet om barnets beste er tungtveiende, er det minst like viktig å finne løsninger som fungerer for familien som helhet, for å kunne skape gode relasjoner mellom barn og foreldre.

2.4.1 Kontakt med foreldrene

Hovedargumentet for å åpne for domstolens kompetanse til å idømme delt omsorg har vært at delt bosted gir barna bedre kontakt med begge foreldrene etter samlivsbruddet. Det er viktig at barna sikres god samlet foreldrekontakt, uavhengig av om foreldrene bor sammen. Dette er det få som vil bestride, men av det følger ikke umiddelbart at delt bosted er den riktige løsningen. Barnas kontakt med begge foreldrene kan ordnes på andre måter enn at barnet skal bo tilnærmet like mye hos begge. Det er ikke åpenbart at delt bosted vil sikre barna god kontakt med begge foreldrene. Trude Haugli påpeker i ”*Delt omsorg for felles barn ved samlivsbrudd*” (1994) at selv om barnet skal bo like mye hos begge, er ikke det ensbetydende med at de sammen klarer å skape gode relasjoner.¹⁹ Resultatet kan like gjerne bli at barnet får like dårlig kontakt med begge foreldrene, og at det ikke oppnår god og trygg tilknytning til noen av dem.

Spørsmålet er om det finnes andre måter å sikre barnet god kontakt med begge foreldrene som gir et samlet bedre resultat for barnet enn delt bosted? Det viktigste for barnet er at det oppleves som trygt og godt å være hos begge foreldrene. Å ha god kontakt med både mor og far er viktig for barn. Men det er i de færreste tilfeller slik at alternativet til delt bosted er å ikke ha kontakt med den ene forelderen. Det er utallige familier som praktiserer gode samværsordninger, hvor barnet har et trygt og godt forhold til begge foreldrene. Men dessverre også slik at mange familier ikke klarer det.

---

¹⁹ Haugli, Trude (1994) pkt. 8.4

Delt bosted er kanskje den ordningen som best sikrer barna tilnærmet like mye kontakt med begge foreldrene, fordi begge foreldrene får like mye del i hverdagen til barnet. Men i familier med store konflikter og samarbeidsproblemer viser forskning at det er svært uheldig for barna å ha ordninger med delt bosted eller omfattende samvær.²⁰ I familier med høyt konfliktnivå havner barna ofte i lojalitetskonflikt med foreldrene. Barna vil kunne få store problemer med å vise eller fortelle hva de selv anser som beste løsning i frykt for å såre en av foreldrene. De kan derfor gå med på å praktisere en løsning de selv finner vanskelig.

Selv om delt bosted kan være den måten barnet blir sikret best samlet foreldrekontakt er det ikke nødvendigvis slik at dette hensynet er det viktigste for alle barn. Mange har god erfaring med ordningen. Men den innebærer at barnet har to hjem, og når man skal vurdere om delt bosted bør bli hovedregelen, kan det bli en vanskelig avveining mellom disse to hensynene.²¹ Det er mange faktorer som er av sentral betydning for barns oppvekstvilkår, og hensynet til best samlet foreldrekontakt bør ikke for enhver pris være det avgjørende hensynet ved samlivsbrudd.

2.4.2 Foreldrenes evne og vilje til å samarbeide

Det sentrale spørsmålet i en vurdering om delt bosted kan være hensiktsmessig, ligger i foreldrenes evne og vilje til å samarbeide. Foreldrenes evne og vilje til å samarbeide har avgjørende betydning for om delt bosted vil kunne fungere som en god løsning.

Ved at ordningen med delt bosted gir foreldrene lik beslutningsmyndighet etter bl. § 37 blir foreldrene forpliktet til å samarbeide om en rekke spørsmål som omhandler barnet. Spørsmål som omhandler barnet med hensyn til barnehage, skole, fritidsaktiviteter og mange små og store avgjørelser knyttet til dagliglivet, skal fattes av foreldrene i fellesskap. Dette gjør at foreldrene må snakke med hverandre jevnlig for å avtale hvordan slike spørsmål skal ordnes. Dersom foreldrene er preget av bitterhet etter bruddet og har problemer med å forholde seg til hverandre, vil en slik kontakt kunne være til stor belastning for alle parter. Barn lider under foreldrenes uvennskap og i slike tilfeller er det viktig at det er færrest mulig anledninger til

---

²⁰ NOU 1998:17 vedlegg 5

²¹ St.meld.nr.29 (2002-03) s. 20

konflikt mellom foreldrene. Ved høyt konfliktnivå mellom foreldrene er delt bosted ikke den beste løsningen på grunn av det omfattende samarbeidet og kontakten som kreves mellom foreldrene.

Selve overleveringen av barna kan også i seg selv være konfliktfylt mellom foreldrene. Det kan derfor være om å gjøre å få til færrest mulige overleveringer hvor foreldrene møter hverandre. Der det er mulighet til å hente/bringe barna i barnehage, på skolen eller eventuelt etter fritidsaktiviteter bør foreldrene velge den løsningen. Foreldrene vil da kunne samarbeide uten at de trenger å møte hverandre til enhver tid, og barna vil slippe konfliktfylte overleveringer.

I ”*Livet som deltidsforeldre*” (Fagbokforlaget 2004) reiser Psykolog Frode Thuen spørsmålet om foreldrene egentlig trenger å samarbeide og kommunisere så mye når de praktiserer en ordning med delt bosted?²² Han viser til at det finnes foreldre som praktiserer delt bosted uten å ha mer enn den aller mest nødvendige kontakten med hverandre. Og at dette kan fungere bra. Men han understreker at dette er foreldre som har blitt enige om å praktisere delt bosted. Det er en løsning som begge parter har valgt. Hvis retten skulle pålegge foreldrene en slik løsning, mot minst en av partenes vilje, ville situasjonen være en helt annen. Det er på ingen måte gitt at de da ville klare å utvikle en stilltiende overenskomst om alt som har å gjøre med barna.

Ved utarbeidelsen av de nye meklingsreglene la departementet til grunn, i Ot.prp.nr. 29(2002-03) s.1, at det i de fleste saker er best for barnet at foreldrene kommer til enighet om barnefordelingsspørsmålene, da dette vil kunne virke konfliktdempende og gi bedre grobunn for det fremtidige samarbeid.²³ Formålet med meklingsreglene er at foreldrene skal få hjelp til å komme frem til en skriftlig avtale om foreldreansvar, om hvor barnet skal bo fast og om samvær, jfr. bl. § 52. Barnets beste skal ligge til grunn for avtalen mellom foreldrene, jfr. § 48. Reglene legger stor vekt på avtaleløsning og foreldre som selv ikke klarer å bli enige om delt bosted med hjelp fra utenforstående meklingsorganer, kan få store problemer med å inngå et fornuftig og konfliktfritt samarbeid til barnets beste på egenhånd. Ved at foreldrene kommer til enighet om avtaler unngår man opprivende rettssaker om

---

²² Thuen, Frode: s. 66

²³ Bl. kap. 7 endret ved lov 20. juni nr. 40 2003, trådte i kraft 1. april 2004

barnefordelingsspørsmålene. Rettssaker er en stor belastning for alle parter, og hvis partene kan komme frem til en avtale på annen måte er det til beste for alle de involverte.

Stig Rusten, leder i Aleneforeldreforeningen, påpeker i artikkelen ”*Vil ofre barna for likestillingen*” at foreningen stiller seg positive til delt bosted dersom foreldrene kan samarbeide, og selv ønsker denne løsningen.²⁴ Det kan foreldre også velge helt fritt med dagens barnelov. Det foreningen er motstandere av er å la delt bosted være normen og med dette påtvinge denne løsningen for foreldre som er i dype konflikter. Årsaken er at ved dype konflikter kan barna bli trukket lenger inn i foreldretvistene gjennom en ordning med delt bosted, enn ved dagens samværsløsninger.

Det anslås i St.meld.nr. 29 (2002-03) at det i 15-20 % av familiene er langvarige og fastlåste konflikter om barna etter samlivsbruddet. En av påstandene i meldingen er at en hovedregel om at barna skal bo like mye hos begge foreldrene kan virke konfliktdempende.²⁵ Foreldrene vil oppleve at de i utgangspunktet står likt i avgjørelsene om barnet og at de har samme avgjørelsesmyndighet. Ingen av foreldrene vil da føle seg som ”reserveforelder”, som må innrette seg etter de rammene bostedsforelderens setter. Men det er ikke noen garanti for at delt bosted vil være en stabil løsning på barnefordelingen. Det er grunnlag for å tro at en slik ordning kan være for krevende for foreldre som er i dype konflikter relatert til bruddet og fordelingen av barna. Avtaler om delt bosted vil i slike tilfeller ikke være til barnets beste.

2.4.3 Stabilitet

Et sterkt argument for delt bosted er at en slik ordning kan gi barna større stabilitet fordi de slipper å skifte bosted flere ganger i uken sammenlignet med ”vanlig samvær”. Avtaler om delt bosted kan praktiseres på mange forskjellige måter. Noen velger at barna skal bo tre, fire dager hos den ene, for så hos den andre. Mens andre velger en løsning som innebærer at barna skifter bosted hver 14. dag eller måned. Jo lenger tidsrom barna er hos hver av foreldrene, desto bedre stabilitet oppnås, fordi barnet da vil kunne få ro i det hjemmet de er i til enhver tid.

---

²⁴ Aleneforeldreforeningen [online]

²⁵ St.meld.nr. 29 (2002-03) s. 21

Sonja Cassidy, leder i Foreningen 2 Foreldre, viser i pressemelding 22.12.05 til at ved delt bosted som hovednorm får barna videreført omsorgen fra foreldrene og familienettverkene på begge sider, tilsvarende den omsorgsløsningen de var vant til da foreldrene bodde sammen. Hun mener at en slik løsning er langt lettere å forholde seg til både for foreldre og barn, da barna har et komplett hjem hos begge foreldrene.

At barnet til stadighet må flytte fra den ene til den andre forelder, kan medføre store påkjenninger for barnet. Det å skulle pakke bagen og reise fra det ene hjemmet til det andre er en slitsom situasjon. Barnet må hele tiden tilpasse seg ettersom hvor det skal bo. Antall flyttinger vil variere ettersom hvordan foreldrene velger å organisere delingen.

Noen foreldre velger en løsning der det er foreldrene som skifter bosted, mens barna alltid bor samme sted. Forskning viser at slike ordninger fungerer unntaksvis så lenge som ett år, fordi det gir de voksne en for vanskelig livssituasjon.²⁶ Foreldrene blir utslitte av all flyttingen. Spørsmålet er hvordan foreldre kan velge en løsning for barna som de selv ikke orker å praktisere?

Det viktigste for barna er at den ordningen man kommer frem til gjør at det føles trygt og godt å være hos begge foreldrene. Barn er vanligvis opptatt av hvor lenge, og hvordan de har det når de skal være hos mor og hos far, ikke om foreldrene har valgt delt bosted eller ei.²⁷ Hvordan tiden fordeles mellom mor og far er langt viktigere enn hvem som bestemmer.

2.4.4 Rettferdig løsning

Foreldre kan oppleve at delt bosted er en rettferdig og god løsning i fordelingen av barna. Men spørsmålet er hvem denne løsningen er rettferdig for? Det er som regel barna som må ha to hjem, og de vil ikke nødvendigvis føle denne løsningen som et gode. Foreldrene på sin side har verken "tapt eller vunnet" i spørsmålet om hvor barna skal bo. Det kan derfor være grunn til å tro at det er foreldrene som vil føle delt bosted som en rettferdig og god løsning. Det vil

---

²⁶ Haugli, Trude (1994) s. 70

²⁷ Thuen, Frode: s. 63

også være en løsning domstolen lett kan velge der foreldrene er likestilte som omsorgspersoner.²⁸ Men det spørres om denne ordning i større grad tar var på foreldrenes interesser og ikke hva som er til det beste for barnet.

I artikkelen ”Byttebarn” viser professor i sosiologi An-Magrit Jensen til at selve spørsmålet om barnefordeling drukner i voksnes hang til å måle rettferdighet i tid.²⁹ Hun viser til at tid har den ypperlige egenskap at den kan måles opp i prosenter og brøker. Dermed kan man dele ut, så mye tid til mor og så mye tid til far. For hva er vel mer rettferdig enn å ha to hjem med like mye tid? Men spørsmålet som reiser seg er hvilken plass barnet selv har i foreldrenes brøk, eller om det bare mor og far som skal stå som brøkens teller? Jensen trekker sammenligning til at en tilknytning til et sted ikke kan være gjenstand for samme matematiske utregning. Hun reiser spørsmålet om hva tilknytning til et sted betyr, med opplevelsen av å høre til, i forhold til tid med foreldrene? For at barn skal finne sin identitet betyr fast tilhørighet mye for utviklingen. Derfor er det viktig for barna hvordan foreldrene bosetter seg i forhold til hverandre. Slik at barna får opplevelsen av å høre til og identitetstilknytningen forsterkes.

Debatten om delt bosted handler ikke først og fremst om hvor mye tid hver av foreldrene har sammen med sine barn. Mest av alt handler det om hvem som skal ha rett til å bestemme.³⁰ Foreldre som har delt bosted, bestemmer formelt sett like mye over barna, de er likestilte og likeverdige, jfr. bl. § 37. Foreldre som ikke har delt bosted, opplever seg ikke likestilte og likeverdige, uansett om de deler tiden med barna likt mellom seg. For mange foreldre handler det kanskje mest om makt og mindre om tid. For barna kan det like gjerne være motsatt.

Spørsmålet er hva som kan anses som en rettferdig løsning? Rettferdighetstanken går ut på at man deler likt. Mange ser på delt bosted som løsningen på potensielle problemer etter samlivsbrudd, nettopp fordi det innebærer en likedeling for foreldrene. Ingen av dem kommer noe bedre eller dårligere ut av samlivsbruddet enn den andre. Dermed vil også selve grunnlaget for dype konflikter mellom foreldrene forsvinne. Men en normalmodell som sier at barnet ved et samlivsbrudd skal deles likt mellom foreldrene, er ikke nødvendigvis den mest

---

²⁸ NOU 1998:17 pkt. 12.3.6

²⁹ Aleneforelderforeningen [online]

³⁰ Thuen, Frode: s. 63

rettferdige regelen. Trude Haugli (1994) viser til at en regel som gir begge foreldrene like sjanser til å få omsorgen for barnet, også kan fremstå som en rettferdig modell.³¹ Dagens barnelov er kjønnsnøytral og gir i utgangspunktet begge foreldrene like muligheter til å få omsorgen for barna. Loven fremtrer på den måten som rettferdig. Det er den faktiske situasjonen som blir avgjørende for resultatet. Rettferdighet kan også oppnås ved å tolke loven slik at den gir en regel som sikrer at den som har hatt hovedomsorgen under samlivet også får omsorgen etter et brudd. For foreldre som virkelig har delt omsorgen under samlivet, vil en ordning med delt bosted fremstå som et rettferdig resultat. En slik regel kan også virke motiverende på foreldrenes vilje til å stille opp under samlivet, og dermed virke positivt for alle barn.

Stig Rusten påpeker i sin artikkel til at Aleneforeldreforeningen sterkt vil advare mot en foreldrerettighetstankegang, der alt skal deles likt og barna skal brukes til å presse kjønnene til 100 % likestilling.³² Foreningen 2 Foreldre på sin side viser i sin pressemelding til at delt bosted ikke betyr at alle barn skal bo halvparten av tiden hos hver av foreldrene. Men at ordningen pålegger begge foreldrene å ta stor del i ansvar og omsorg, og signaliserer klart at begge foreldrene er like viktige som rollemodeller for barna.³³

Regler som fremtrer som rettferdige for foreldrene vil kunne sikre at begge foreldrene er fornøyde og dermed unngår store opprivende konflikter som er til skade for barna. Slike regler vil derfor indirekte kunne fremtre som gode for barn. Problemet er imidlertid at barn ikke nødvendigvis vil føle delt bosted som et gode for seg. Og slik regelverket er i dag kommer vi ikke utenom å ta hensyn til barna.

---

³¹ Haugli, Trude (1994) pkt. 8.6

³² "Vil ofre barna for likestillingen" – Aleneforeldreforeningen [online]

³³ Pressemelding 22.12.05

2.5 Hvilke konsekvenser kan det få å innføre delt bosted som hovedregel ved samlivsbrudd og gi domstolen kompetanse til å idømme delt bosted?

I dette kapittelet ønsker jeg å ta for meg hvilke konsekvenser det kan få ved å innføre delt bosted som hovedregel og gi domstolen kompetanse til å idømme delt bosted. Jeg vil se på konsekvensene dette kan ha for foreldrene, barna og i saksbehandlingen for domstolen.

2.5.1 Foreldrene likestilles som omsorgspersoner

En innføring av delt bosted som hovedregel ved samlivsbrudd er et ledd i likestillingen mellom foreldre som omsorgspersoner. Innføringen av en slik regel har en holdningsskapende virkning, som legger til grunn at det beste for barnet er å ha like mye kontakt med begge foreldrene gjennom oppveksten. Foreldrene skal være likestilte som omsorgspersoner. Dette er i og for seg bra, og kanskje på høy tid at skjer. Foreldrenes status i forhold til barna bør være lik. Men det er en vesentlig forskjell på å likestille far og mor i rollen som like ”dyktige” foreldre, og likestille omsorgsordningen av barna gjennom delt bosted. Det er ikke lenger slik at man anser mor som en bedre omsorgsperson enn far. Det er heller ikke det debatten om delt bosted innebærer. Debatten dreier seg om det beste for barnet vil være å ha to likestilte hjem etter et samlivsbrudd, og om begge foreldrene i fellesskap skal måtte ta alle avgjørelser som omhandler barnet. Selv om det fortsatt er flest barn som blir boende hos mor etter samlivsbruddet, er ikke far utelukket som omsorgsperson. I de fleste barnefordelingssaker for domstolen anser retten foreldrene som likestilte omsorgspersoner i form av at de som utgangspunkt er like ”dyktige” som foreldre. Rettens avgjørelse skal bygge på hvilket alternativ som etter en skjønnsmessig helhetsvurdering fremstår som det beste alternativet for barnet, jfr. bl. § 48. Det er derfor i dag ikke dette hensynet som får avgjørende betydning for rettens avgjørelse om hvor barnet skal bo.

Elin Sollid, styremedlem i Aleneforeldreforeningen, hevder at tvungent delt bosted er et krav fra menn som vil styrke fedrenes rettigheter.³⁴ Hun mener det er flott at menn tar grep og røsker opp i gamle kjønnsrollemønstre, og at debatten er både tankevekkende, provoserende og nødvendig. At mor er bedre omsorgsperson enn far er gårsdagens holdninger. Det er ikke lenger uvanlig at fedre blir tilkjent daglig omsorg for barn i barnefordelingssaker. Men hun

---

³⁴ Dagbladet [online] 31.12.05

mener det er skremmende at fagfolks syn på saken totalt blir ignorert, og at fedrene setter foreldreretten foran barnets beste.

Sonja Cassidy, leder i Foreningen 2 Foreldre, på sin side mener det er flott at Barne- og likestillingsministeren Karita Bekkemellem slår et slag for moderne likestilling.³⁵ En endring av barneloven slik at delt bosted blir utgangspunktet når foreldrene går fra hverandre, gir et klart signal til både kvinner og menn om at den moderne farsrollen er viktig og ikke kan nedprioriteres. Samfunnet mener det er til barnets beste at far er tilstedet i deres liv. Det skal forventes at menn tar like stor del i omsorg og ansvar for barna som kvinner.

Det er viktig med grunnleggende holdninger om at mor og far er likeverdige foreldre. Prinsippet om at det generelt vil være i barnets interesse å ha kontakt med begge sine foreldre etter samlivsbrudd er i dag veletablert. All forskning på området viser også det samme; barn har behov for kontakt med begge sine foreldre. Men problemet er at dette ikke skal skje på bekostning av barnas situasjon. Det er ikke hensynet til foreldrene som skal veie tyngst i denne situasjonen, men hvordan man kan gjøre situasjonen best mulig for barna. Når foreldrene går fra hverandre er det alltid barna som må betale prisen. Barn er glad i begge sine foreldre, men har det alltid vondt etter et samlivsbrudd, uansett hvor skånsomt foreldrene forsøker å gjøre det.

At foreldrene blir mer likstilte som omsorgspersoner ved innføring av delt bosted som hovedregel, vil føre til at begge foreldrene på hver sin kant må ta en aktiv del i vesentlige spørsmål som omhandler barnet. Foreldrenes personlige holdninger og egenskaper vil kunne få stor innvirkning på hva de vil lære barnet. Begge foreldrene skal ha like mye tid sammen med barnet og innflytelse på barnets oppdragelse, utvikling og hverdag. Barnet vil kunne oppleve å ha to aktive omsorgspersoner med totalt forskjellige meninger om forskjellige spørsmål, noe som igjen kan føre til at barnet blir forvirret i forhold til hvordan det skal forholde seg til hverdagen. I tillegg vil det kunne oppstå stor konflikt mellom foreldrene der de er uenige om hvordan avgjørende spørsmål om barnet skal løses. Mest uheldig er løsningen der foreldrene i tillegg trekker barnet inn i konflikten og forsøker å få barnet til å se problemene fra sin egen side og overtale det til å innta egne standpunkter.³⁶ Det vil da være

---

³⁵ Pressemelding 22.12.05

³⁶ NOU 1998:17 pkt. 12.3.7

stor fare for at ingen av foreldrene ser situasjonen fra barnets side. Konsekvensen kan bli at omsorgen for barnet blir dårligere. Det er nettopp slike forhold som er viktig å forhindre.

2.5.2 Delt bosted mot foreldrenes vilje - en innskrenkning i bestemmelsesretten

En innføring av delt bosted som hovedregel vil innebære at dersom foreldrene ikke blir enige om noe annet, skal de praktisere delt bosted som omsorgsordning. Dersom en av foreldrene motsetter seg dette, er det denne forelderens ansvar å kreve en annen løsning, gjennom behandling i domstolen, jfr. bl. §§ 36 og 56. En lovendring som gir domstolen kompetanse til å idømme delt bosted vil innebære at domstolen mot den ene eller begge foreldrenes vilje skal kunne bestemme at foreldrene sammen skal ha den avgjørelsesmyndigheten som ligger i det å ha barnet boende fast hos seg. Bestemmelsesretten til hver av foreldrene vil derfor bli vesentlig innskrenket i forhold til om barnet bor fast hos bare den ene. Alle avgjørelser om bosted, barnehage, skole, omsorgsordning og andre store avgjørelser om barnets dagligliv skal ved delt bosted fattes av foreldrene i fellesskap, jfr. bl. § 37. I de saker som føres for domstolen er foreldrene i utgangspunktet uenige, ofte svært uenige, i hvordan omsorgen for barnet skal ivaretas. De samarbeider dårlig og er ofte ute av stand til å kommunisere fornuftig med hverandre. Å pålegge foreldrene i en slik situasjon å dele på omsorgen for barnet, vil neppe gjøre samarbeidet og kommunikasjonen lettere.

I dag har domstolen adgang til å idømme inntil 50 % samværsrett for den foreldereren barnet ikke bor fast hos. Domstolen er ikke avhengig av enighet mellom foreldrene, og kan fastsette et omfattende samvær mot den enes ønske. I prinsippet kan domstolen derfor allerede i dag fastsette at barnet skal være like mye hos begge foreldrene, men slik at det bor fast hos den ene. Dette er imidlertid en ordning domstolen meget sjelden benytter seg av.³⁷ For den av foreldrene som får en slik utvidet samværsrett vil det i forhold til samværet med barnet ikke medføre særlig forskjell fra en situasjon med delt bosted. Beslutningsmyndigheten for samværsforeldereren vil imidlertid være betraktelig mindre ved bare samværsrett.

Barneloven bygger på en grunntanke om at det skal være avtalefrihet mellom foreldrene. Endringer i barneloven de siste årene har lagt stor vekt på at det beste for barnet er at

---

³⁷ NOU 1998:17 pkt. 12.2

foreldrene kommer til en enighet om en barnefordeling, og har derfor lagt større vekt på mekling mellom foreldrene i alle ledd i prosessen. Det beste for både barnet og foreldrene er at de kan bli enige om en løsning om barnefordelingen. Det er større sannsynlighet for at foreldrene vil respektere og være lojale overfor en løsning som de har kommet frem til sammen.

2.5.3 Foreldrenes adgang til å skifte bosted

En konsekvens ved innføring av delt bosted som hovedregel er at foreldrenes adgang til å skifte bosted vil bli begrenset.

Med en innføring av delt bosted som hovedregel vil begge foreldrene sammen ha den avgjørelsesmyndigheten som følger av å ha barnet boende hos seg, jfr. bl. § 37. Felles avgjørelsesmyndighet betyr bl.a. at foreldrene må være enige om flytting. Konsekvensen av dette er at den ene forelder kan motsette seg flytting av barnet og dermed i realiteten innføre et ”flytteforbud” for den andre forelder.

Det kan være mange legitime grunner til at en forelder ønsker å skifte bosted. En av grunnene kan være at man får tilbud om jobb i en annen kant av landet, eller f.eks. at arbeidsplassen blir flyttet, eller lagt ned. Stortinget har selv vedtatt flytting av flere statlige tilsyn ut av hovedstaden. Noe som kan ha ført til vanskelige situasjoner for familier med barn. Andre har kanskje funnet seg en ny partner, som man ønsker å dele resten av livet sitt med. Noen vil kanskje ta en utdanning som ikke tilbys på det nåværende bosted.

Delt bosted som omsorgsordning krever stor grad av samarbeid mellom foreldrene. For at ordningen skal fungere er man avhengig av at foreldrene legger sine egne behov og problemer litt til siden og setter barnets beste i fokus. Dette innebærer blant annet at foreldrene bosetter seg i nærheten av hverandre, sånn at ikke bostedssituasjonen vanskeliggjør ordningen for barna, men tvert imot legger til rette for at det skal fungere. Lovgiver kan ikke pålegge foreldre å være bosatt på samme sted hele livet. Men en omsorgsordning med delt bosted for barna er i seg selv ikke gjennomførbar dersom foreldrene bor på hver sin kant av landet. Barn kan ikke gå på to forskjellige skoler, i to barnehager og pendler mellom foreldre og deres miljø. En annen konsekvens av delt bosted er dermed at foreldrene blir ”bundet” til å bo

innenfor et begrenset område, i rimelig nærhet til hverandre. Også på bakgrunn av dette vil en ordning med delt bosted kunne fremstå som et ”flytteforbud” for foreldrene. Hvor nærme foreldrene må bo hverandre er ikke fastsatt i loven. Det er opp til foreldrene å finne løsninger som vil fungere for deres familie. Men hovedpoenget er at barna skal kunne forflytte seg mellom foreldrenes bolig, uten å måtte bruke for lang tid, måtte bytte skole, bytte nærmiljø og danne seg et nytt nettverk. Foreldre som praktiserer delt bosted for sine barn, vil dersom en av foreldrene ønsker å bosette seg på en annen kant av landet derfor enten måtte bli enige om at begge foreldrene skal flytte, eller måtte innføre en annen omsorgsdeling enn delt bosted. Hvis den ene forelderen ikke ønsker å flytte til et annet sted i landet, kan det oppstå en konfliktfylt situasjon for alle parter. For at delt bosted skal kunne opprettholdes som bostedsløsning vil det da bli umulig for den som ønsker å flytte og faktisk gjøre det. Flytter den ene forelderen likevel, må ordningen med delt bosted for barnet opphøre. Foreldrene må da avtale at barnet skal bo fast hos en av dem, og avtale samværsrett for den andre forelderen. En innføring av delt bosted som hovedregel passer derfor ikke inn i de familier som kommer til å bo langt unna hverandre etter samlivsbruddet. Foreldrenes adgang til å selv kunne avtale bostedsordning må derfor fortsatt kunne praktiseres uavhengig av om delt bosted blir hovedregel eller ikke.

Det har de siste ukene pågått en debatt i avisen etter at familie- og kulturkomiteen kom med Inst.O.nr. 35 (2005-06) med diverse lovendringer til barneloven. En samlet familie- og kulturkomité vil endre barneloven slik at barnets tilknytning til nærmiljø og skole skal tillegges større vekt i vurderingen av samvær i tilfeller der foreldrene ikke lever sammen. Forslaget kan gjøre det vanskeligere for enslige foreldre å ta med seg barna og flytte lengre vekk fra den andre forelderen.

Forslaget er blitt mottatt med blandete følelser. Enkelte advokater, forskere og foreldres interesseorganisasjoner mener politikerne gjør rett i å skjerpe loven slik at venner, skole, fritidsaktiviteter skal tas mer hensyn til i barnefordelingen.³⁸ Enkelte foreldre raser over forslaget, som de mener innebærer en innskrenkning i foreldres frihet og en invadering av privatlivet,³⁹ andre jubler. Men i realiteten innebærer ikke forslaget noe revolusjonerende nytt. Det er klart at foreldrenes bosted vil ha innvirkning på samværets omfang også i dag. Foreldre

---

³⁸ Dagsavisen [online] 7.3.06

³⁹ Dagbladet [online] 7.3.06

som bor langt unna hverandre har større problemer med å gjennomføre samvær for sine barn, enn foreldre som bor i nærheten av hverandre. Det som er nytt er at Stortinget ønsker å lovfeste det som et moment i vurderingen av samværets omfang. Psykolog Frode Thuen mener lovendringen i praksis vil innebære at regelverket kommer mer i samsvar med slik det faktisk praktiseres i dag.⁴⁰ Dette er jeg helt enig i. Domstolen foretar i dag en helhetsvurdering av barnets beste, hvor ulike momenter veies opp mot hverandre. Ved avgjørelsen om samværsrettens omfang er bl.a. foreldrenes bosted et relevant moment.

2.5.4 Økonomiske konsekvenser ved barnets bosted

Etter gjeldene regelverk betraktes den av foreldrene barnet bor hos etter samlivsbruddet, som enslig forsørger og har derved krav på barnetrygd for et ekstra barn, og å bli liknet i skatteklasser 2. Vedkommende vil også motta bidrag fra den andre forelderen. Det er barnets adresse i folkeregisteret som avgjør om forelderen blir ansett som enslig forsørger i relasjon til offentlige ytelser. Å bli liknet i skatteklasser 2 utgjør at man vil få en generelt lavere skatteprosent i forhold til skatteklasser 1. En kan ikke se bort fra at økonomiske motiver ligger til grunn i mange konflikter om hvor barnet skal bo. Det er i dag betydelige økonomiske fordeler ved å ha barnet boende hos seg, i forhold til tilfeller der det praktiseres delt bosted, selv om den andre forelderen har utvidet samværsrett. Motstanden mot delt bosted vil derfor kunne være økonomisk motivert, da forelderen vil miste retten til å alene motta ytelsene fra det offentlige.

Gjennom delt bosted følger et krav om deling av de økonomiske fordeler som gis til eneforsørgere, men også et krav om deling av utgiftene ved å ha barn. En innføring av delt bosted vil føre til endringer av familiens økonomiske vilkår. Der det praktiseres delt bosted betales det som hovedregel ikke barnebidrag, og foreldrene ligger i skatteklasser 2 som enslig forsørger annet hvert år. Når barnets foreldre ikke bor sammen, er hovedregelen at barnetrygden utbetales til den barnet bor fast hos. Foreldre som har inngått skriftlig avtale om delt bosted for barnet, jfr. bl § 36 1. ledd, kan velge å dele barnetrygden. Det kan også gis utvidet barnetrygd i slike tilfeller.⁴¹ Foreldrene må sette frem et skriftlig krav om delt

---

⁴⁰ Dagsavisen [online] 7.3.06

⁴¹ Trygdeetaten [online] 29.3.06

barnetrygd, og hver av dem kan få utbetalt halvdelen av den barnetrygden hver av dem utløser rett til. (ordinær eller utvidet stønad) Disse forholdene vil kunne ha betydelig innvirkning på økonomien.

Noen foreldre velger en løsning hvor de har ansvaret for hvert sitt barn, f.eks. sønnen bor fast hos far og datteren bor fast hos mor. Hvis dette er en varig og reell deling av barneflokk kan begge foreldrene ansees som enslige forsørgere. Begge foreldrene vil da bli liknet i skattekasse 2, få (ekstra) barnetrygd, og måtte betale barnebidrag til den andre forelder. Barnebidraget beregnes på hver av foreldrene hånd og behøver ikke å utlikne hverandre. Den ene kan få mye mer bidrag enn han betaler. Men dersom løsningen egentlig er en avtale om delt bosted, er dette en omgåelse av regelverket. I praksis tror jeg at der foreldrene velger å "dele" barnas bosted er de i utgangspunktet enige om en 50/50 løsning (delt bosted) og da utnytter de regelverket ved å si at foreldrene har daglig omsorg for hvert sitt barn. Dette er skatte- og trygdejuks. Men loven åpner for at dette kan skje.

Professor Kari Moxnes viser i "*Delt daglig omsorg – best for barn?*" til at dagens regler for økonomisk fordeling mellom foreldrene er en viktig grunn til at mange foreldre ikke velger delt bosted som omsorgsordning.⁴² Reglene er utformet slik at mange foreldre som i utgangspunktet ønsker å ha en omfattende deling av foreldreoppgavene finner at de ikke har god nok økonomi til å gjøre det. Kvinner har generelt lavere inntekter enn menn, og en grunn til dette kan være at kvinnene prioriterer oppgaven som mor i langt større grad enn fedrene. Mødrene tar lange permisjoner, arbeider deltid og langt mindre overtid enn fedre. Mødre har derfor ved samlivsbrudd ofte en svak tilknytning til arbeidslivet, lavere lønn, liten ansiennitet og få pensjonspoeng, og er ute av stand til å klare å forsørge seg selv og barna hvis det ikke var for barnebidraget og overføringene fra staten. For mange foreldre blir det derfor økonomisk umulig å dele barneomsorgen. Dagens politikk kan sies å straffe de som vil dele ansvaret likt.

Foreningen 2 Foreldre hevder i sin pressemelding at delt bosted vil øke kvinnens status som arbeidstaker.⁴³ Gjennom en ordning med delt bosted frigjøres kvinnene fra et foreldet bilde av at barna lider dersom mor ikke er til stede og tar hovedansvaret for dem til enhver tid.

---

⁴² Aleneforelderforeningen [online]

⁴³ Pressemelding 22.12.05

Gjennom en slik ordning blir det legitimt for kvinner å ville ivareta egen karriere når de blir mødre, uten at de skal fremstilles som om de prioriterer jobb fremfor barn. En slik lovendring vil tydeliggjøre overfor arbeidsgivere at den moderne mannen også har ansvar for barn. Også han må gå tidlig for å rekke barnehagen før den stenger, være hjemme med barna når de er syke osv. Ordningen vil kunne bedre kvinnenes økonomiske forutsetninger i arbeidslivet. Dette kan igjen føre til at flere er villige til å inngå en ordning om delt bosted for barna, fordi de ikke lenger vil være så avhengig av de offentlige ytelsene som de ville fått som enslig forsørger.

Så lenge barnets bosted påvirker foreldrenes økonomi i så stor grad som i dag, må det antas at dette fortsatt vil være en konfliktfaktor i spørsmålet om hvor barnet skal bo. De nye bidragsreglene som kom i 2003 har i noen grad tatt hensyn til dette. Men fortsatt vil den ene forelderen kunne ha krav på bidrag, og den andre kunne slippe å betale, ved en annen ordning med hensyn til barnets bosted. I tillegg er det den barnet bor hos som mottar de offentlige overføringene (barnetrygd og skatteklasse). Dersom reglene som regulerer det økonomiske mellomværende mellom foreldrene (bidragsreglene) og krav på offentlige ytelser, var mer nøytrale i forhold til hvor barnet bodde, ville man kanskje unngått en del konfliktsituasjoner.

2.5.5 Økende antall avtaler om delt bosted

Hvis domstolen får kompetanse til å idømme delt bosted mot foreldrenes ønske, vil vi sannsynligvis få en viss økning i antall avtaler mellom foreldre som innebærer delt bosted for barnet. Mange foreldre vil nok frivillig inngå en avtale om delt bosted for å slippe å ta saken inn for domstolene, med den risikoen det vil være for å få idømt samme ordning. Andre foreldre vil trolig ønske å kjøre saken inn for domstolen, fordi de vil vurdere muligheten for å vinne frem gjennom en rettsak større enn i dag. Utviklingen vil gå raskere i retning av at vi får flere barn som bor halvparten av tiden hos hver av foreldrene, og hvor foreldrene må være enige for å kunne treffe avgjørelser om barnet. Spørsmålet er om det er denne samfunnsutviklingen vi egentlig ønsker?

Foreldre som kommer frem til en avtale om delt bosted gjennom enighet har alle forutsetninger for å klare å gjennomføre avtalen på en god måte. Dette er det også lite uenighet om. Problemet oppstår der foreldrene inngår kompromisser eller ”forlik” om delt

bosted, og en av foreldrene egentlig er sterkt imot en slik løsning. Bakgrunnen for slike kompromisser kan være alt fra press, trusler og dårlig samvittighet for bruddet, til sterkt og vedvarende påtrykk fra jurister under rettsforhandlingene. Dr. philos Odd Arne Tjersland viser til i *”Påtvungen delt omsorg vil gi flere ulykkelige barn”* at konfliktnivået i slike saker sjelden reduseres.⁴⁴ Det vil ligge konflikter i bunnen av avtalen som kan vise seg senere når foreldrene sammen skal fatte beslutninger om barnet. De fleste foreldre håndterer dette svært dårlig. Barnet kommer også i en forferdelig lojalitetskonflikt fordi det ønsker å både være lojal overfor mor og far. Det er påvist at langvarige konflikter mellom foreldrene er skadelig for barnet.

De siste endringene i barneloven legger stor vekt på at foreldrene selv skal finne frem til samarbeidsløsninger.⁴⁵ Dette gjelder både gjennom meklingsordningen og i saksbehandlingen for domstolen. Det beste for barnet er at foreldrene klarer å løse uenighetene på en fredelig måte. Det er et mål at flest mulig foreldre klarer å bli enige, fremfor å ta sakene inn for domstolen. Men dersom regelverket blir slik at foreldre føler seg presset til å inngå en avtale om delt bosted, som de i utgangspunktet er motstandere av, virker ikke loven etter sin hensikt. Foreldrene kommer frem til en avtale, men på feil grunnlag, noe som igjen kan skape store konflikter mellom partene.

Det kan også tenkes at delt bosted som hovedregel kan gi færre barnefordelingsaker for domstolene. Da domstolene vil kunne pålegge foreldrene en ordning med delt bosted, vil det både avtalemessig og økonomisk sett være lite å vinne på å gjennomføre en rettssak. Sjansene for at foreldrene blir enige om barneomsorgen uten rettssak, kan derved øke.

2.5.6 Delt bosted som enkleste utvei for domstolen

Ved å gi domstolen kompetanse til å idømme delt bosted vil vi få flere saker hvor domstolene beslutter at barna skal bo like mye hos hver av foreldrene. For retten vil en deling av bosted kunne fremtre som en mellomløsning i saker som byr på stor tvil, når ingen av foreldrene

---

⁴⁴ Aleneforelderforeningen [online]

⁴⁵ Bl. kap. 7 endret ved lov 20. juni nr. 40 2003, trådte i kraft 1. april 2004

peker seg ut som best egnet til å ha omsorgen for barnet.⁴⁶ Der foreldrene som utgangspunkt er likestilte som omsorgspersoner kan delt bosted bli det enkleste alternativ for domstolen å idømme.

For at domstolen skal kunne få kompetanse til å idømme delt omsorg der den ene forelderen er imot det, må denne løsningen fremstå som det beste for barnet. Hvis ikke vil løsningen være i strid med barneloven slik den fremstår i dag. Vurderingen av ulike konsekvenser må gjøres med barnets beste som hovedgrunnlag. Dersom det skal være noe hensikt i at retten skal kunne foreta en slik beslutning, må den basere seg på en hypotese om at foreldrene på tross av sin egen oppfatning, likevel i praksis vil komme til å samarbeide til beste for barnet.⁴⁷

Før foreldre med felles barn under 16 år kan reise sak for retten om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast eller om samvær er det også et vilkår at de har gjennomført mekling, jfr. bl. § 51 1. ledd. Plikten gjelder uavhengig av om foreldrene er gift eller ikke. Unntatt mekling fører til at saken må avvises.⁴⁸ Det er et vilkår for å kunne reise sak etter § 56 2. ledd at gyldig meklingsattest kan fremlegges. Dersom attesten utløper før man rekker å reise sak, må det mekles på nytt. Det finnes ingen dispensasjonsadgang fra dette.

På grunn av den store belastningen barnefordelingssaker kan være er det viktig for partene å få en så rask avgjørelse som mulig. Barnefordelingssaker skal prioriteres ved domstolen og dommeren har en selvstendig plikt til å påskynde saken så mye som mulig, jfr. bl. § 59 1. ledd. Det er større sannsynlighet for at foreldrene vil respektere og holde seg til en løsning som de har kommet frem til sammen. Derfor har de nye saksbehandlingsreglene lagt stor vekt på at man skal forsøke å komme frem til en enighet mellom partene i større grad enn tidligere. Dommeren skal på et hvert trinn av saken vurdere om det er mulig å inngå forlik, og legge forholdene til rette for det, jfr. 2. ledd. Dersom partene gir uttrykk for at de ikke ønsker å forlike saken må dette respekteres. Kompromissløsninger som ikke er til barnets beste må unngås.

---

⁴⁶ Haugli, Trude (1994) pkt. 8.3.1

⁴⁷ NOU 1998:17 pkt. 12.3.7

⁴⁸ Rt. 1994 s. 1170

Barnefordelingsprosessutvalget i NOU 1998:17 viser til at delt bosted trolig ikke vil være til barnets beste i det alt overveiende flertall av sakene for domstolen. Siden det ofte vil være vanskelig for domstolen å bedømme dette i en sak hvor foreldrenes interesser naturlig kommer i forgrunnen, vil en adgang til å fastsette delt bosted kunne gi løsninger som hovedsakelig tar hensyn til foreldrenes ønsker og i mindre grad barnets reelle interesse.⁴⁹ Siden barnelovens hovedkriterium er barnets beste, vil slike avgjørelser være i strid med barnelovens hovedhensyn.

Dommerne er forpliktet til å velge den løsningen som fremtrer som den beste for barnet. Problemet ligger i å avgjøre hva dette innebærer, noe som kan være svært vanskelig å vurdere. Både sakkyndige og dommere kan ha problemer med dette. Det er kanskje en ubegrunnet frykt å tro at det i tvilstilfeller vil være fristende for dommerne å velge et kompromiss hvor foreldrene må dele likt. Kompromisser er ikke bestandig en god løsning. Særlig ikke hvis det er domstolen som pålegger foreldrene et kompromiss.⁵⁰ Det blir annerledes med de kompromissene foreldrene selv inngår. Men man må ha tiltro til dommernes kompetanse i avgjørelsene. Følgelig må man anta at de heller ikke vil velge delt bosted hvis det ikke var den beste løsningen sett med barnets øyne.

2.5.7 Delt bosted mot barnets vilje.

Bl. § 31 gir barn en rett til å bli hørt før avgjørelser om dens personlige forhold blir fattet. Gjeldende rett gir barn helt ned i 7 års alderen uttalerett. Det er likevel ikke før barnet fyller 12 år at det skal legges stor vekt på hva barnet mener, jfr. 2. ledd. Paragrafen ble endret fra 1. april 2004, og begrunnelsen for den lave aldersgrensen var at dette vil harmonere bedre med barnekonvensjonens prinsipper. Lovendringen hadde sammenheng med innarbeidelsen av FNs barnekonvensjon som en integrert del av norsk lov. Retten for barnet til å uttale seg er særskilt regulert i FNs barnekonvensjon art. 12. I art. 12 nr. 1 er det fastsatt en plikt for statene å sikre at barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter får uttrykt disse fritt i alle saker som omhandler barnet. Statene skal også sikre at synspunktene blir tillagt tilbørlig vekt ved avgjørelser i samsvar med barnets alder og modenhet. I art. 12 nr. 2 viser til at

---

⁴⁹ NOU 1998:17 pkt. 12.3.6

⁵⁰ Thuen, Frode: s. 67

barnets uttalerett særlig skal gjelde ved administrativ og rettslig saksbehandling som gjelder barnet. Lovendringen fra 1. april 2004 førte bl. § 31 nærmere opp til teksten i FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1 enn den tidligere teksten i paragrafen.⁵¹

Foreldre kan i dag avtale den barnefordelingsløsningen de ønsker, jfr. bl. § 36 1. ledd. Det kan være et problem at foreldrene ønsker en avtale om delt bosted, i tilfeller der barnet ikke vil ha en slik ordning. Vi har ingen garanti for at barna blir hørt, til tross for at bestemmelsen i § 31 er klar. Selv om barnet blir hørt er det ikke sikkert dens mening blir tillagt vekt.

Hvis domstolen får kompetanse til å idømme delt bosted kan vi få situasjoner der retten idømmer delt bosted både mot en av foreldrene og mot barnets vilje. Barnets beste er det overordnede hensynet i barnelovgivningen. Det betyr at dersom retten idømmer delt bosted mot barnets vilje, må dette bygge på en oppfatning av at til tross for barnets uttrykkelige ønske, vil det være til det beste for barnet at omsorgen blir delt mellom foreldrene. Hvis en deling av bosted ikke fremkommer som det beste alternativet for barnet, kan ikke retten idømme den ordningen. Spørsmålet er om retten skal kunne fastsette delt bosted mot barnets vilje?

Et særtrekk ved barnefordelingssaker er at barnet selv ikke har partsstatus. Spørsmålet er hva som skal til for at retten kan legge til grunn at delt bosted vil være til barnets beste, når barnet aktivt motsetter seg dette?

Eidsivating Lagmannsrett påla i 1992 delt omsorg som midlertidig ordning mot barnets uttrykkelige ønske, til tross for at gutten var 13 år gammel.⁵² Ingen av partene ønsket delt omsorg som en permanent ordning. I påvente av den midlertidige avgjørelsen inngikk imidlertid partene rettsforlik om en fordeling av omsorgen frem til retten kunne avsi den midlertidige avgjørelsen. ”Retten er av den oppfatning at den ordning som ble etablert i rettsmøte 8. juli i år fortsatt bør gjelde inntil endelig avgjørelse i saken foreligger. Dette innebærer at C(gutten) skal bo 14 dager hos hver av foreldrene. ... Retten påpeker at C uttrykte ønske ... klart går i retning av at han ønsker å bo hos sin far. Retten påpeker at hans ønske skal høres og tillegges stor vekt i henhold til bl. § 31. C er i dag 13 år og klar over sin rett i henhold til nevnte lovbestemmelse. Retten er av den oppfatning at man ikke kan tillegge

---

⁵¹ Rt. 2004 s. 811 avsnitt 30-33.

⁵² LE-1992-02 311

hans ønske avgjørende vekt. Det er nødvendig med sakkyndige utredninger som kan gi sikrere holdepunkter for hva som vil være til hans beste uavhengig av hva han selv gir uttrykk for. Lovens bestemmelse kan ikke uten videre gis anvendelse uten at man ser hen til det som er til hans beste og hvilken grad av modenhet og forståelse man kan tillegge hans vurderinger.”

Trude Haugli har kritisert dommen. Hun viser til at omsorgsordninger som til de grader får innvirkning på barnets daglige liv, som delt bosted, burde barnet ha meget sterk innflytelse på, uten direkte å bli pålagt ansvaret for hvilken ordning som etableres.⁵³ I denne saken er det åpenbart at ingen av forutsetningene for at delt omsorg skal fungere er tilstede, så også av den grunn fremstår kjennelsen som uheldig.

Barnefordeling handler ikke om hvordan foreldrene skal ha det etter bruddet, men hva som er til barnets beste. Hvordan kan man forsvare en avgjørelse som går sterkt imot barnets ønske som barnets beste?

2.5.8 Stabilitet for barnet

Det er ingen uenighet om at dersom delt bosted skal fungere som en god løsning er det avhengig av at foreldrene er bosatt i nærheten av hverandre. For at barnet skal kunne fortsette på samme skole eller i samme barnehage uten for lang reisevei, og kunne opprettholde det kontaktnettet som det allerede har, må foreldrenes bolig ikke være for langt unna hverandre. Da kan barnet bo fast hos begge foreldrene uten at det må skifte miljø. Barnet vil på den måten kunne føle at det har stabilitet i hverdagen.

---

⁵³ Haugli, Trude (1994) pkt. 5.4

2.6 Barnets beste kontra hensynet til foreldrene

Bl. § 48 ble endret ved lov 20. juni nr. 40 2003 og trådte i kraft 1. april 2004. Bestemmelsen slår fast at barnets beste skal være et overordnet kriteri både ved avgjørelsene og for saksbehandlingen. Det innebærer at alle avgjørelser om spørsmål om foreldreansvar, samværsrett og hvor barnet skal bo skal avgjøres ut i fra en konkret helhetsvurdering av barnets interesser i den enkelte sak. Dette er bare en lovfesting av gjeldende rett. Det som er nytt fra 2004 er at barnets beste også skal være bestemmende gjennom saksbehandlingen. Lovgiver ønsket å gjøre loven mer oversiktelig samtidig som den ville fokusere på barnets beste som en overordnet norm ved barnefordelingssakene.⁵⁴

Barneloven stiller krav om at det avgjørende i en barnefordelingssak "først og fremst" skal være hensynet til barnets beste, jfr. bl. § 48. Dette betyr ikke at andre hensyn er irrelevante, men at barnets beste skal være det utslagsgivende moment i skjønnsuttøvelsen. Det er mange interesser i forhold til foreldrene som er beskyttelsesverdige og viktige å ivareta. Foreldrenes interesser i å kunne kombinere barneomsorg og selvstendig voksenliv, de økonomiske interessene og rettferdighetshensynet er alle eksempler på slike interesser.⁵⁵ Men hensynet til foreldrene må vike dersom de kommer i konflikt med barnets behov. Dette gjelder selv om det i praksis ofte vil være av vesentlig betydning for barnet at foreldrene aksepterer og finner seg til rette med de avgjørelser som treffes.

Barneloven legger opp til en forholdsvis vid avtalefrihet for foreldrene. Foreldrene har som utgangspunkt full frihet til å avtale seg imellom hvor barnet skal bo og evt. omfang av samvær. Det finnes motforestillinger mot så vid avtalefrihet som barneloven legger opp til.⁵⁶ Det foretas ingen kontroll av de løsninger foreldrene velger og om de er til det beste for barnet. Det er ingen garanti for at foreldrene selv klarer å velge den beste løsningen. Avtalefrihet mellom foreldrene er derfor kanskje ikke en ideell løsning, men kanskje den beste av de aktuelle mulighetene?

---

⁵⁴ Ot.prp.nr. 29 (2002-03) s. 82

⁵⁵ Haugli, Trude (1994) pkt. 8.3.2

⁵⁶ Haugli, Trude (1994) pkt. 4.2

Det er ikke mulig å oppstille en uttømmende rettsregel om hva som er best for barn. Siden det er en skjønnsmessig vurdering vil samfunnsutviklingen kunne ha stor innvirkning på hvordan hensynets momenter blir vektlagt. F.eks. på 60-tallet ville barnets beste i 99 % av tilfellene være å bo hos mor. I dag er barnets beste ofte noe helt annet. Det er de samme momentene som inngår i vurderingen, men momentene blir vektlagt forskjellig.

Regelen i bl. § 48 er enkel i sitt innhold, men svært vanskelig å praktisere. I de fleste andre vestlige landene er også barnets beste lagt til grunn for barnelovgivningen. Men like ofte stiller loven opp momenter som retten skal ta i betraktning ved vurderingen. Det gjør ikke den norske barneloven. Det retten skal komme frem til i sin vurdering er hvor barnet vil få det best, av de alternativer som foreligger. Siden retten er avskåret fra å idømme delt omsorg, må domstolen ta stilling til hvem av foreldrene som best vil trygge barnets oppvekst og utvikling. Som vurderingstema gir dette rom for skjønn. Det sier seg selv at foreldrene lett vil ha ulike oppfatninger om det, og vi ser også at det er tilfelle blant de sakkyndige. Uenigheten kan gjelde betydningen av de ulike momentene som generelt kan være relevante, men også vurderingen av en usikker fremtid.

Spørsmålet er hvilke hensyn som i dag kan gjøres gjeldende ved avgjørelsen om hvor barnet skal bo? Jeg vil nedenfor gjennomgå noen av momentene som jeg mener er relevante, og som har vært drøftet i rettspraksis, i forhold til vurderingen av hva som er barnets beste. Listen er ikke uttømmende. Momenter som er relevante i forhold til en sak, kan få langt mindre betydning i forhold til en annen sak. Det som gjøre barnets beste kriteriet spesielt er at domstolene i sin vurdering er nødt til å se hen til tidligere hendelser i vurderingen av hva som vil være til barnets beste i fremtiden.

Jeg vil også si noe om hvordan disse momentene er blitt vektlagt i rettspraksis. Dr. philos Kristin Skjørten har i boken ”*Samlivsbrudd og barnfordeling. En studie av lagmannsrettsdommer*” foretatt et omfattende studie av lagmannsrettens kjennelser fra 1998-2000. Hennes studie kan sees på som en oppfølging av professor Kirsten Sandberg sine funn i ”*Barnets beste. Om barnfordeling, rettspraksis og rettferdighet*”, der lagmannsrettsavgjørelser fra 1984 ble studert.

Momentene har ikke bare betydning for domstolens avgjørelser, men kan også være viktige for foreldrene i deres vurdering av hvilken omsorgsordning som skal velges etter samlivsbruddet.

2.6.1 Barnets ønske

Bl. § 31 gir barnet en rett til å bli hørt før avgjørelser om dens personlige forhold blir fattet. Dette er ikke ensbetydende med at barnet selv skal bestemme hvor det skal bo, men en uttalerett for barnet. Dersom andre momenter taler sterkt for å gå imot barnets ønske, kan dette ønsket settes til side. Regelen i § 31 er den eneste lovfestede retningslinje for skjønnet i barnets beste prinsipp. Hvordan barnet skal bli hørt sier paragrafen imidlertid ikke noe om. Det vanligste er at det blir oppnevnt en sakkyndig som tar seg av samtalene med barna, eller at dommeren selv tar initiativ til å snakke med barnet på egenhånd.

Det som er vanskelig med barns uttalerett etter § 31 er om det er barnets mening som kommer frem eller om barnet er påvirket av en av foreldrene i en bestemt retning. Der domstolen tror barnet er påvirket av voksne vil barnets mening ha mindre vekt i avgjørelsen enn der dommeren skjønner at det er barnets egne meninger som kommer frem. Barnets alder vil også ha stor betydning. Det skal legges større vekt på barnas ønsker jo eldre de blir.

Skjørten⁵⁷ kom frem til at det i hovedsak blir lagt stor vekt på barnets mening om fast bosted i saker der barnet er 12 år eller eldre, og at de i noen av sakene har avgjørende betydning for dommens utfall. I hovedsak foretar retten inngående drøftelser av barnas standpunkter i forhold til øvrige momenter i sakene. I saker der barna var 7 år fikk omtrent halvparten av barna sine ønsker oppfylt. Mens i saker der barna var under 7 år var det sjelden at barnets mening om hvor det ville bo kommer til uttrykk i domstekstene. Dette er også i samsvar med Sandberg sine funn fra tidligere rettspraksis.⁵⁸ Dette tyder på at domstolen følger opp barnelovens § 31 som forutsetter at barna skal få økt medbestemmelsesrett i takt med alder og utvikling. Antall barn som ble hørt var noe høyere i Sandbergs studie fra 1984 sammenlignet med Skjørten's studie fra 1998-2000. Dette er likevel ikke ensbetydende med at domstolen i

---

⁵⁷ Skjørten, Kristin: s. 58

⁵⁸ Sandberg, Kirsten: s. 65

den senere tid velger å legge mindre vekt på barnets ønske. Studiene viser at retten ofte kom frem til at barnets mening også var ensbetydende med barnets beste.

Det er en utfordring at barnets ønske om omsorgsordning ikke nødvendigvis samsvarer med foreldrenes ønsker. Hvor tungtveiende barnets ønske skal være for resultatet blir en avveining av den konkrete situasjonen.

2.6.2 Faktisk omsorg og barnets følelsesmessige tilknytning

Barnets følelsesmessige tilknytning og hvem som har hatt den faktiske omsorgen for barnet er et viktig moment i barnets beste - vurderingen. Denne vurderingen er hovedsakelig rettet mot familier med små barn. Vurderingen kan deles inn i to; hvem som har hatt hovedomsorgen for barnet under samlivet og hvem som har hatt omsorgen etter samlivsbruddet. Disse momentene har ofte nær sammenheng med barnets ønske om hvor det vil bo fast etter samlivsbruddet. Barnets følelsesmessige tilknytning har også nær sammenheng med hvem av foreldrene som har hatt hovedomsorgen for barnet før og etter samlivsbruddet. Barnet vil ofte bo sammen med den forelderen som den føler seg nærmest knyttet til. I saker med små barn der barnet har sterkest tilknytning til den ene forelderen skal det mye til før barnet blir flyttet til den andre forelderen.

I Inst.O.nr. 30 (1980-81) s. 14 har Justiskomiteen understreket at det må legges betydelig vekt på hvem av foreldrene som barnet har den sterkeste følelsesmessige kontakten med og hvem som har hatt hovedomsorgen for barnet. Denne presiseringen fra Justiskomiteen er blitt stående som den sterkeste retningslinjen for skjønnet i vurderingen av barnets beste.

Sandberg mener at slik komitéuttalelsen er formulert er det liten tvil om at det er den faktiske omsorgen under samlivet som er det avgjørende og ikke hvem av foreldrene barnet har bodd hos etter samlivsbruddet.⁵⁹

Skjørten konkluderer i sin bok med at domstolen i liten grad følger opp lovgivers intensjoner om at faktisk omsorg skal tillegges vekt.⁶⁰ Dette er også i tråd med Sandberg sine funn. I følge

---

⁵⁹ Sandberg, Kirsten: s. 36

⁶⁰ Skjørten, Kristin: s. 72

Sandberg⁶¹ kan det tenkes at domstolene viker tilbake for å omtale barns følelsesmessige tilknytning i domsteksten, for ikke å støte den tapende part. Med det i minne kan det hende at barns følelsesmessige tilknytning faktisk er vurdert i flere saker uten at det kommer til uttrykk i dommen. Domstolen kan finne det vanskelig å avgjøre barns følelsesmessige tilknytning og derfor avgjør saken ut i fra mer objektive kriterier. Hvem som har hatt hovedomsorgen for barna er i alle fall et argument som er lite fremme i rettspraksis, selv om forarbeidene nevner det som er viktig moment. Men man skal ikke glemme at domstolens rolle er å finne den beste løsningen for barnet i den situasjonen det nå befinner seg. Domstolen ser derfor fremover i tid i sin vurdering av barnets beste. ”Om de (*barna*) i sine første leveår har vært mer knyttet til moren, er uten betydning for avgjørelsen, som skal rette seg etter hva som er best for barna i de kommende år.” (Rt. 1985 s. 707 (712))

2.6.3 Risikoen ved miljøskifte – status quo

Risikoen ved miljøskifte, status quoprinsippet er et annet viktig moment i barnets beste - vurderingen. Prinsippet legger til grunn at det ikke er til barns beste å måtte flytte. Begrunnelsen deles inn i barnas ytre og indre miljø. Med ytre miljø menes skole, venner, fritidsaktiviteter m.m., men med indre miljø menes skifte av omsorgsperson, bolig og endringer i familieforhold. Uansett hvordan argumentet brukes viser det til at det beste for barn er å opprettholde status quo, situasjonen slik som den er. Miljøskifte argumentet får ofte større betydning jo lenger tid det er gått siden samlivsbruddet og boligsituasjonen for barna har vært stabil. Barnas ytre miljø vektlegges mest i saker med eldre barn som har sterk tilknytning til venner og skole. Barnas indre miljø hvor faktisk omsorg i samlivet tillegges størst vekt, brukes hovedsakelig som argument i saker med yngre barn, der stabiliteten er viktigst.

Risikoen ved miljøskifte er et argument i vurderingen av barnets beste som står sterkt i rettspraksis. I dag gjelder dette særlig når foreldrene står nokså likt i vurderingen av omsorgsspørsmålet og det ikke er sterke argumenter som taler for å flytte barnet. Tidligere ble flytting av bosted ansett som meget risikofylt for barnet og det var sjelden domstolen gikk med på denne løsningen. Argumentet har gjennom årene blitt svekket sammenlignet med

---

⁶¹ Sandberg, Kirsten: s. 56

tidligere rettspraksis på området. Domstolen har åpnet for at miljøskifteargumentet kan settes til side der andre momenter taler sterkt for at barnet bør flyttes. Det er ofte tilfeldigheter som avgjør hvor barnet blir boende rett etter samlivsbruddet. Og det er ikke nødvendigvis den beste løsningen for barnet at den nyetablerte situasjonen opprettholdes. Men så lenge ordningen som praktiseres er velfungerende kreves det en viss sannsynlighet for at en flytting vil medføre fordeler for barna før domstolen er villig til å gå med på det. At barnet vil få det like bra ved skifte av bosted, er ikke nok. Barnas situasjon bør bli bedre.

2.6.4 Stabile forhold i hjemmet

I vurderingen av stabile forhold i hjemmet siktes det til de ytre omstendigheter ved omsorgssituasjonen som boligsituasjonen, arbeidsforhold, foreldrenes stabilitet i forhold til eventuelle nye partnere og foreldrenes nettverk. Om foreldre gjentatte ganger bytter bolig eller skifter partnere vurderes dette som negativt i forhold til barnets beste. En foreldresituasjon med et godt nettverk av familie og venner i nærheten anses som positivt i forhold til stabilitet i omsorg.

Domstolene bruker sjelden stabile forhold i hjemmet som hovedargument i barnets beste - vurderingen. Det finnes dommer der argumentet er gitt en viss vekt, men hvor det ikke har vært avgjørende for resultatet.

Skjørten viser i sin undersøkelse til at stabile forhold i hjemmet er et argument hvor vi finner store kjønnskillinger i mors og fars anførsler for domstolen.⁶² Nesten halvparten av fedrene hevder at de representerer større stabilitet enn mødrene. Mens det er kun 12 % av mødrene som gjør det samme. Domstolen har også hatt en tendens til å la fedrene komme bedre ut i vurderingen av stabile forhold. Kun 3 % av fedrene får vurdert hjemmeforholdene som ustabile, mot 14 % av mødrene. Dette kan skyldes at det er de mest ressurssterke fedrene som går til sak. Der det er åpenbart at far har en ustabil situasjon blir det sjeldnere rettsak.

---

⁶² Skjørten, Kristin: s. 80

2.6.5 Ikke dele søsken

I lovforarbeidene til barneloven er det påpekt at søsken som hovedregel ikke skal deles. Det antas at det beste for barnet er å ha en oppvekst sammen med sine søsken. Selv om det å holde en søskenflokk samlet som oftest vil være ønskelig, kan det også tenkes situasjoner hvor barna vil være best mulig tjent med en deling. Det er ikke alle søskenforhold som er så idylliske, og hvis foreldrene deler barna mellom seg, vil det også kunne bli bedre tid for foreldrene til å ta seg av hvert enkelt barn. Særlig hvis det er snakk om en stor søskenflokk, kan det for enslige foreldre være vanskelig å ta seg av alle barna på en tilfredsstillende måte. En deling av søsken kan også bidra til at barn får bedre kontakt med begge sine foreldre enn dersom den ene forelderen hadde fått omsorgen for alle barna alene, nettopp fordi foreldrene kan få bedre tid til hvert enkelt barn. Men å dele søsken må ikke velges som en kompromissløsning som gir litt til begge foreldrene. Dette er særlig påpekt av Trude Haugli i *”Barnets beste – i lovverk, teori og rettspraksis”* (2001) som understreker dette ytterligere ved å vise til at deling av søsken for å oppnå et rettferdig resultat mellom foreldrene, ikke er i samsvar med loven. Haugli påpeker at det er en alminnelig enighet om at søsken ikke bør deles fordi søskenforhold kan gi støtte og stabilitet i situasjoner hvor foreldre skiller lag. Men spørsmålet om å dele eller ikke dele søsken er avhengig av konkrete forhold, som for eksempel hvor nær barna står hverandre både i alder og samhörighet, hva slags mulighet de har for kontakt dersom de skilles og hvor gamle de er. I de aller fleste tilfeller vil nok foreldrene være enige om at det er til barnas beste at søsken får vokse opp sammen, men det finnes tilfeller hvor søsken har så forskjellige behov for oppfølging og omsorg at hensynet til hvert enkelt barn tilsier at de bør deles.

Skjørten har i sin undersøkelse kommet frem til at det ser ut til at domstolen er blitt mer tilbøyelige til å sette til side prinsippet om å ikke dele søsken.⁶³ I hele 16 % av sakene for lagmannsretten, som omhandlet mer enn ett barn, ble søsken delt. I Kirsten Sandberg sin undersøkelse 15 år tidligere fantes det ikke ett tilfelle i sakene for lagmannsretten hvor søsken ble delt. Selv om dette kan tyde på at dommerne er mer tilbøyelige til å sette til side prinsippet om å ikke dele søsken, ser det likevel ut til at det generelle utgangspunktet fremdeles er at søsken har best av å vokse opp sammen.

---

⁶³ Skjørten, Kristin: s. 89

2.6.6 Barnets kjønn

Siden den nye barneloven trådte i kraft har ikke barnets kjønn blitt brukt som argument av Høyesterett i vurderingen av barnets beste og hvem barnet skal bo fast hos.⁶⁴ Men det finnes en del praksis fra lavere instanser hvor momentet blir tillagt vekt, hovedsakelig når saken omfatter større barn. I flere av sakene der barnets behov for kjønnsidentifikasjon blir brukt som argument for barnets beste, kommer domstolene frem til at barna også bør deles.

Skjørten har i sin undersøkelse kommet frem til at når domstolene drøfter barnets kjønn som moment, er det like sannsynlig at dommerne kommer frem til at momentet skal tillegges vekt, som at de mener at barnets behov for kjønnsidentifikasjon ikke er relevant.⁶⁵ Hun viser til at også Sandberg fant at dette momentet ble brukt ganske tilfeldig i det domsmaterialet hun gjennomgikk. Den usikkerheten som råder rundt hvilken betydning kjønnsidentifikasjon har for barns utvikling, åpner for at dommerens personlige synspunkter kan spille en betydelig rolle for avgjørelser i saker der dette momentet fremmes.

2.6.7 Best mulig samlet foreldrekontakt

Hensynet til best mulig samlet foreldrekontakt er kommet frem som et viktig moment i vurderingen av barnets beste de senere år.

Hensynet til best mulig samlet foreldrekontakt ble tillagt svært stor vekt i Rt. 1991 s. 1148, hvor Høyesterett flyttet en gutt på 7 1/2 år fra mor til far til tross for at gutten ikke kjente faren. Moren hadde nektet faren samvær, og sønnen hadde bare møtt faren to ganger siden han var 2 år. Dommen har vært sterkt kritisert av bl.a. professor dr. juris Carl August Fleischer⁶⁶ og Trude Haugli.⁶⁷ Spørsmålet retten reiste var om hensynet til kontakt med begge foreldre er så tungtveiende at man kan begrunne og gi en "ukjent" far foreldreansvaret for en ung gutt, med de problemer en slik overføring kan føre med seg? Dommen hadde dissens. (4-1) Haugli har i sin kritikk bl.a. påpekt at dommen bærer preg av å ha en strafferettslig

---

⁶⁴ Smith og Lødrup: s. 128

⁶⁵ Skjørten, Kristin: s. 93

⁶⁶ "Flytting av foreldreansvaret fra mor til «ukjent» far - uten grunnlag i loven" LoR-1993-249

⁶⁷ "Allmennprevensjon som argument for overføring av foreldreansvar" JV 1993 s. 80

undertone hvor mor sanksjoneres for å ha forhindret samværsretten. Kirsten Sandberg på sin side mener at Høyesterett i denne saken satte den konkrete vurderingen av barnets beste til side av hensynet til barn som gruppe, hvor domstolen ønsket å stadfeste barns generelle interesse i at samværsretten overholdes.⁶⁸

Det er et mål at flest mulig barn skal ha best mulig kontakt med begge sine foreldre etter et samlivsbrudd. Foreldre som hindrer barnet kontakt med den andre forelderen slås hardt ned på ved domstolen. En av oppgavene for domstolen blir å se på hvem av partene som kan gi barnet et best mulig forhold til begge foreldrene. Momentet har ofte avgjørende betydning i vurderingen av hvor barnet skal bo.

2.6.8 Foreldrenes personlige egenskaper

I Høyesterett er det sjelden at foreldrenes personlige egenskaper eller omsorgsevne tillegges vekt i barnets beste - vurderingen. I de lavere instanser er argumentet sentralt og hører inn under standardargumentene slik sakene vurderes. For Høyesterett hender det at argumentet kommer frem i forbindelse med drøftelser av hindring av samværsrett, stabilitet og evne til følelsesmessig kontakt. Sakkyndiges rapporter går ofte mye lenger i vurderingen av personlige egenskaper enn domstekstene. Dommerne tar ofte som utgangspunkt at begge foreldrene er like skikket til å ha omsorgen, med mindre det foreligger helt spesielle omstendigheter som bør påpekes. Kirsten Sandberg mener en årsak til at de lavere instanser bruker argumentet oftere enn Høyesterett, kan være at partene ikke møter personlig for Høyesterett. I lavere rettsinstanser får dommeren møte partene, og får selv mulighet for å danne seg et inntrykk av deres personlighet. En annen årsak til at foreldrenes personlige egenskaper ikke kommer så sterkt frem i domsgrunnene er at dommerne nok er noe tilbakeholdne med personlige beskrivelser. Domstekstene blir stående for allmennheten i lang tid fremover og eventuelle negative karakteristikk av en av foreldrene kan ramme forelderen hardt. Det kan være rimelig å tro at dommerne har lagt større vekt på personlige egenskaper enn det som faktisk fremkommer av domsbegrunnelsene i enkelte saker. Det skal alvorlige forhold til før retten påpeker at foreldre ikke er skikket til å ha omsorgen for sine barn. Foreldre med alvorlige rus og/eller alkoholproblemer hefter naturligvis negativt i rettens

---

⁶⁸ Sandberg, Kirsten (2003) s. 52 flg.

vurdering av personlige egenskaper. Men også personer med ustabil livsførsel kan veies negativt på grunn av at det vurderes som et tegn på umodenhet.

Det kan også være positive sider ved foreldrenes personlige egenskaper som trekkes frem. I saker der barna trenger særlig oppfølging kan retten f.eks. legge vekt på hvem av foreldrene som samarbeider best med nødvendig hjelpeapparat eller har best forståelse for barnas behov. Dette fremhever personlige egenskaper ved den ene forelderens uten at det nødvendigvis tilsvarer negative egenskaper ved den andre.

2.6.9 Oppsummering

Barneloven har som formål å finne de beste løsningene for familien som helhet. En vesentlig og ofte avgjørende del av rettshåndteringen blir å veie barnets beste opp mot hensynet til foreldrene, for å finne den løsningen som vil være best for den aktuelle familie. For at en familie skal fungere trenger både foreldre og barn å få sine interesser ivaretatt. At barnet sikres best mulig kontakt med begge foreldrene er viktig. At foreldrene føler seg likestilte som omsorgspersoner skaper fornøyde foreldre, noe som igjen er viktig for at de skal klare å samarbeide om felles løsninger til beste for familien, slik at lovens hensikt blir oppfylt.

3 Kritisk refleksjon og avslutning

Hovedproblemstillingene mine i oppgaven har vært om delt bosted bør innføres som hovedregel ved samlivsbrudd og om domstolen bør få kompetanse til å idømme delt omsorg der den ene forelderen er imot det.

En endring av regelverket, med innføring av delt bosted som hovedregel og med kompetanse for domstolen til å idømme denne ordningen, vil i realiteten bare få betydning for en mindre andel av familiene som gjennomgår samlivsbrudd og etablerer omsorgsordninger for barna. Etter dagens lovgivning er det som utgangspunkt avtalefrihet mellom partene på dette området, og dette er det heller ikke foreslått å endre på. Det betyr at i alle tilfeller der foreldrene sammen kommer frem til enighet om hvor barnet skal bo, har regelverket i seg selv mindre betydning. Det er først ved uenighet mellom foreldrene, når konfliktnivået er høyt og i tilfeller der den ene eller begge partene bringer saken inn for domstolen, at utformingen av regelverket blir avgjørende. Det er for disse tilfellene reglene må virke på en god måte.

En lov som skal regulere det personlige forholdet mellom barn og foreldre må åpne for fleksible løsninger, og gi foreldrene rom for å finne individuelle ordninger. Men samtidig må vi ha klare regler for de som ikke klarer å samarbeide og bli enige om hva som er best for barnet.⁶⁹ For disse familiene må loven trekke opp de alternativer som lovgiver antar vil være til det beste for barn flest, og som domstolen kan velge mellom i sakene med høyt konfliktnivå. Innenfor en slik ramme vil ikke en deling av bosted som alternativ høre hjemme i dag. Med domstolens adgang til å idømme opp til 50 % samværsrett gjør det heller ikke så viktig.

En vurdering av delt bosted som ordning kan ikke skje ut fra empiriske undersøkelser om hvordan ordningen fungerer i dag. Et nytt regelverk vil i hovedsak få anvendelse der foreldrene allerede er i konflikt og ikke ønsker denne løsningen. En vurdering av en ny ordning må derfor skje ut fra hvordan man tror den vil virke i disse konfliktilfellene.

---

⁶⁹ Haugli, Trude (1994) pkt. 10

I oppgaven har jeg drøftet en rekke forutsetninger som bør være tilstede for at delt bosted skal fungere som en god løsning, og være til beste for barnet. Selv med alle disse forutsetningene til stede, er det ikke sikkert at løsningen fungerer godt for barnet. Også i de familier hvor ordningen fungerer godt, kan det hende en annen løsning ville vært bedre.

Mitt syn er at delt bosted verken bør være hovedregelen ved samlivsbrudd, eller tillatt for domstolen å idømme. Det jeg er kritisk til ved en ordning om delt bosted, er at den krever at barnet har to hjem og at foreldrene skal ha lik beslutningsmyndighet over alle avgjørelser som omfatter vesentlige sider av omsorgen for barnet.

Å ha to hjem gir en slitsom hverdagssituasjon for barnet; en situasjon få voksne ville akseptere for seg selv. Å skulle bo like mye hos begge foreldrene, krever at barnet flytter fra den ene til den andre forelder, etter foreldrenes avtalte intervaller. Når foreldrene i tillegg ikke samarbeider godt, vil dette sette barnet i en ytterligere stressituasjon. Barn trenger stabilitet og følelsen av tilhørighet. For barnet blir en ordning med delt bosted lite stabil. For foreldrene kan ordningen oppleves som en passende kompromissløsning der ingen av foreldrene oppfatter seg som den tapende part ved samlivsbruddet, samtidig som tiden barnet bor hos den andre forelder gir "barnefri", med tid til egenutvikling. Jeg føler derfor at ordningen med delt bosted tar mer vare på foreldrenes interesser og behov enn barnets.

Delt bosted innebærer at foreldrene har lik beslutningsmyndighet etter bl. § 37. Foreldrene skal sammen fatte alle beslutninger som omhandler den vesentlige siden av omsorgen for barnet. Ikke bare er det vanskelig for foreldre i dype konflikter å samarbeide om slike spørsmål, det er også upraktisk. Det er lite trolig at foreldrenes uenighet i beslutninger ikke virker negativt for barnet og setter det i en konfliktsituasjon.

Debatten om delt bosted har flere aspekter. Vi har en likestillingsdebatt i samfunnet som tar sikte på at mor og far, kvinner og menn, skal ha like muligheter både i arbeidslivet og som omsorgspersoner. Så har vi debatten om hva slags omsorgssituasjon som er best for barnet etter et samlivsbrudd. Bør barnet flytte, bør det bo hos mor, hos far, eller like mye hos begge? Hva er til barnets beste? Og finnes det enkle løsninger som kan kalles til barnets beste? Men vi kommer ikke utenom at det også i mange saker råder en maktkamp mellom foreldrene som

bl.a. dreier seg om økonomi og hvem som skal bestemme. Alle disse aspektene er deler av et hele. Det er vanskelig å diskutere en enkelt side av saken, uten også å komme inn på de andre.

Dersom det skulle være aktuelt å innføre en ordning med delt bosted som hovedregel, mener jeg at man først bør analysere suksessfaktorene som er tilstede i de familiene som faktisk klarer å gjennomføre ordningen med et godt resultat, for så å legge til rette for at disse faktorene i større grad kan være tilstede for alle familier ved samlivsbrudd.

Det som i hovedsak kjennetegner familier som praktiserer delt bosted med gode resultater, er at de også delte på omsorgen for barnet under samlivet. Delt bosted for barnet blir dermed en naturlig forlengelse av den omsorgsordningen som har vært praktisert hele tiden. Disse familiene klarer stort sett å gjennomføre ordningen uten store konflikter. Forskning viser også at i de familiene hvor foreldrene har god kommunikasjon, evner å justere seg etter barnets behov, og foreldrene har gjensidig respekt for hverandre som foreldre, er det mye som tyder på at en slik ordning kan gi barnet en bedre tilværelse. Barnet vil nyte godt av to foreldre som i større grad aktivt tar del i oppveksten og omsorgen, enn i tilfeller hvor det bare praktiseres en samværsordning, eller hvor det ikke praktiseres samvær overhodet. Nøkkelen til problemstillingen kan derfor være å finne løsninger som gjør at foreldrene tar like stort ansvar for omsorgen fra barnet blir født.

Arbeidet med likestilling mellom menn og kvinner er i Norge kommet lenger enn i de fleste land i verden. Likevel er det i praksis ikke slik at det gjennomføres en likedeling av omsorgen mellom mor og far, fra et barn blir født. Ved å innføre delt bosted som hovedregel ved samlivsbrudd antar jeg at lovgiver ønsker å påskynde denne utviklingen. Men hvis lovgiver ønsker å markere likeverdet mellom kvinner og menn, er for sent å begynne å snakke om delt bosted ved samlivsbruddet. Skal vi oppnå en reell likeverdig innsats fra foreldrene, vil det være langt viktigere å legge til rette for ytterligere ordninger som sikrer at omsorgsdelingen starter allerede ved fødselen, enn ordninger som tar sikte på å ”rette opp” en allerede skjev fordeling.

Ved en innføring av delt bosted som hovedregel må målet være at delt bosted skal være til beste for barnet. Dette oppnår man ikke, etter min vurdering, når foreldrenes konfliktnivå er høyt. Farsrollen er viktig og kan ikke nedprioriteres, men menn kan ikke begynne å være fedre først etter samlivsbruddet. Fedre må selv aktivt gå inn for å ta ansvar. De kan ikke sitte

på sidelinjen under hele samlivet for så å forvente at de helt eller delvis skal få omsorgen for barnet etter samlivsbruddet. Fedre må ta ansvar allerede fra fødselen av, og det må tilrettelegges for at dette i større grad skjer. Samtidig må mødre bli flinkere til å slippe fedrene til i barneomsorgen, og dele permisjonen med fedrene. Lovgiver kan påvirke denne utviklingen ved å sørge for at fedrene får enda bedre og tilnærmet like permisjonsrettigheter som mødre.

Det vil være vanskeligere å argumentere for at fedre som har tatt omfattende ansvar for sine barn siden de ble født, ikke skal få lov til å fortsette å ta ansvar for barnet etter samlivsbruddet. At flere fedre begynner å ta ansvar for sine barn vil være et sterkt argument for at delt bosted etter hvert bør kunne bli løsningen.

Problemet med debatten om delt bosted i dag, er at den etter mitt syn fokuserer mer på foreldrenes behov, enn å finne løsninger som skal være best for barnet. Så lenge debatten både inneholder aspekter om likestilling mellom foreldrene, en maktkamp om de økonomiske fordelene ved aleneforsørgelse, sammen med spørsmålet om hvilken bostedsløsning som er til beste for barnet, fremstår debatten mest som en kamp om foreldrenes rettigheter. Dette er feil fokusering!

For at ordningen med delt bosted i dag skal fremstå til det beste for barnet, bør løsningen fortsatt være frivillig. Det kan gjøres enkelte grep i lovgivningen som sikrer foreldrene like rettigheter og plikter i forhold til omsorgsordningen. Jeg mener disse endringene må gjøres før en hovedregel om delt bosted for barn eventuelt innføres. Før dette er gjort, vil dagens konfliktområder bestå, og fokuset i debatten fortsatt være mest på foreldrene. Først når dette er løst, vil en hovedregel om delt bosted kunne fremstå til det beste for barnet.

4 Kilder – litteraturliste

Lovregistre

Norske lover

1915	Lov om domstolene (domstoloven) 13. august nr. 5 1915 - dl Lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) 13. august nr. 6 1915 - tvml
1927	Lov om vergemål for umyndige 22. april nr. 3 1927 - vgml
1981	Lov om barn og foreldre (barnelova) 8. april nr. 7 1981 – bl
1991	Lov om ekteskap 4. juli nr. 47 1991 - el
1992	Lov om barneverntjenester 17. juli nr. 100 1992 – bvl
1999	Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven) 21. mai nr. 30 1999 – mrl

Internasjonale bestemmelser

1989	FNs konvensjon om barns rettigheter

Forarbeider

Norges offentlige utredninger

NOU 1977:35

NOU 1998:17 Barnefordelingssaker – avgjørelsesorgan, saksbehandlingsregler og delt bosted

Odelstingsproposisjoner

Ot.prp.nr. 56 (1996-97) Om lov om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven)

Ot.prp.nr. 29 (2002-03) Om lov om endringer i barneloven mv. (nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv.)

Ot.prp.nr. 82 (2003-04) Om lov om endringer i barnelova (felles foreldreansvar for samboende foreldre)

Ot.prp.nr. 103 (2004-05) Om lov om endringer i barnelova mv. (omfang av samvær, styrking av meklingsordningen, tiltak for å beskytte barn mot overgrep, foreldreansvar etter dødsfall, tilbakebetaling av barnebidrag mv.)

Ot.prp.nr. 11 (2005-06) Om lov om endringer i barnelova mv. (omfang av samvær, styrking av meklingsordningen, tiltak for å beskytte barn mot overgrep, foreldreansvar etter dødsfall, tilbakebetaling av barnebidrag mv.)

Innstillinger til Odelstinget

Inst.O.nr. 30 (1980-81) Om lov om barn og foreldre (barnelova)

Inst.O.nr. 84 (2004-05) Om lov om endringer i barnelova (felles foreldreansvar for samboende foreldre)

Inst.O.nr. 35 (2005-06) Om lov om endringer i barnelova mv. (omfang av samvær, styrking av meklingsordningen, tiltak for å beskytte barn mot overgrep, foreldreansvar etter dødsfall, tilbakebetaling av barnebidrag mv.)

Stortingsdokumenter

St.meld.nr. 29 (2002-03) Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap

Forskrifter

F19.09.1994 nr. 969   Forskrift om mekling etter barneloven

Dommer

Høyesterettsdommer

Rt. 1985 s. 707

Rt. 1991 s. 1148

Rt. 1994 s. 1170

Rt. 2004 s. 811

Lagmannsrettsdommer

LE-1992- 02 311 [Lovdata online] Eidsivating Lagmannsrett – Dom 1992-09-28

Litteratur

Cassidy, Sonja: *Pressemelding fra Foreningen 2 Foreldre* 22.12.05[online] F2Fs

hjemmesider 01.02.06. Tilgang: <http://www.f2f.no/db/1/550.pdf>

Fleischer, Carl A.: *Flytting av foreldreansvaret fra mor til "ukjent" far – uten grunnlag i loven. Rt 1991 s. 1148* I: LoR-1993-249

Haugli, Trude (1993): *Allmennprevensjon som argument for overføring av foreldreansvar?* I: JV 1993 s. 180

Haugli, Trude (1994): *Delt omsorg for felles barn ved samlivsbrudd.* I: Institutt for rettsvitenskap ved UiT, skriftserie nr. 26 1994.

Haugli, Trude (2001): *Barnets beste – i lovverk, teori og rettspraksis.* I: Paper: Etterutdanningsrådet for dommere, seminar om barnefordelingssaker 22.-23. oktober 2001

Haugli, Trude (2004): *Til barnets beste. Familiebilder – familiemønster i endring* I: Kirke og kultur nr. 3 s. 345 (2004)

Jensen, An-Magrit: *Byttebarn.* [online] I: Aleneforeldreforeningens hjemmesider 01.02.06
Tilgang:

[Http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=6857&PHPSESSID=e2e029dabdf1ddc40614a0be5826ab3](http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=6857&PHPSESSID=e2e029dabdf1ddc40614a0be5826ab3)

Kitterød, Ragni Hege: *Foreldreskap på tvers av hushold* I: Statistisk sentralbyrå rapport 2004/15 (2004)

Linneberg, Arild: *Far og barn i moderlandet.* Gyldendal 1997

Moxnes, Kari: *Delt daglig omsorg – best for barn?* [online] I: Aleneforeldreforeningens hjemmesider 01.02.06. Tilgang:

<http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=6825>

Rusten, Stig: *Vil ofre barna for likestillingen.* [online] I: Aleneforeldreforeningens hjemmesider 01.02.06. Tilgang:

<http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=6828>

Sandberg, Kirsten: *Barnets beste. Om barnefordeling, rettspraksis og rettferdighet.* ad Notam 1991

- Sandberg, Kirsten (2003): *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse*. Gyldendal Akademisk 2003
- Skjørten, Kristin: *Samlivsbrudd og barnefordeling. En studie av lagmannsrettsdommer*. Gyldendal Akademisk 2005
- Smith og Lødrup: *Barn og foreldre*. Lucy Smith, Peter Lødrup. Gyldendal Akademisk 2004
- Sollid, Elin: *Hvordan dele et barn*. [online] I: Aleneforeldreforeningens hjemmesider 01.02.06. Tilgang: <http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=6852>
- Sætre, Aina Helen: *Foreldreansvar, daglig omsorg og samvær. Far er blitt viktigere, men mor er fortsatt viktigst*. Samfunnsspeilet 2004/2 Statistisk sentralbyrå.
- Thuen, Frode: *Livet som deltidsforeldre*. Fagbokforlaget 2004
- Tjersland, Odd Arne: *Påtvungen delt omsorg vil gi flere ulykkelige barn*. [online] I: Aleneforeldreforeningens hjemmesider 01.02.06. Tilgang: <http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=6842>

Annet

Internettsteder

Aftenposten	www.aftenposten.no
Aleneforeldreforeningen	www.aleneforeldreforeningen.no
Dagbladet	www.dagbladet.no
Dagsavisen	www.dagsavisen.no
Foreningen to foreldre	www.f2f.no
Gyldendal akademisk elektronisk bibliotek	www.rettdata.no
Lovdata online	www.lovdata.no
Nettavisen	www.nettavisen.no
NRK	www.nrk.no
Odin	www.odin.no
Rikstrygdeverkets rundskrivsamling	http://rundskriv.trygdeetaten.no
Statistisk Sentralbyrå	www.ssb.no

5 Vedlegg

5.1 FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. november 1989 (utdrag)

Vedtatt og åpnet for undertegning, ratifikasjon og tiltredelse av FNs generalforsamlings resolusjon 44/25, 20. november 1989, i kraft 2. september 1990, i samsvar med artikkel 49.

Artikkel 12.

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.